

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԵՆ

Փաշինեանի Բացայայտումները Եւ Ընդդիմադրութիւնը

Յունիս 20-ին, Հայաստանի Ազգային ժողովէն ներս տեղի ունեցաւ 44-օրեայ պատերազմի հանգամանքները ուսումնասիրող քննիչ յանձնաժողովի դռնբաց նիստը, որուն վկայութիւն տալու համար իրաւորուած էր Նիկոլ Փաշինեանը: Իր գրաւոր ելոյթին մէջ վարչապետը անդրադարձաւ վերջին 25 տարիներու ընթացքին դարաբաղեան հարցին շուրջ տեղի ունեցած բանակցութիւններու տարբեր հանգրուաններուն՝ հասնելու համար 44-օրեայ պատերազմին, անոր ընթացքին եւ 2020-ի Նոյեմբեր 9-ին ստորագրուած եռակողմ համաձայնութեան:

Փաշինեանի ելոյթի ամենէն ուշագրաւ բաժինները կը վերաբերէին զինադադարի շուրջ տեղի ունեցած բանակցութիւններուն եւ Ատրպէյճանի նախապայմաններուն, որոնք, ընդունուելու պարագային, կրնային շատ աւելի անպաստ ըլլալ Հայաստանի համար, քանի որ հոն կային Սեդրիով անցնող միջանցքի եւ Տաւուշի մարզին մէջ գտնուող անկլաւստրու վերադարձի մասին կէտեր:

Այս պայմանները ներկայացուած են Հոկտեմբեր 19-ին կայացած զինադադարի բանակցութիւններուն ընթացքին, որուն մասին յաճախ կը խօսի ընդդիմադրութիւնը՝ մեղադրելով Փաշինեանը, որ մերժած է աւելի կանուխ կանգնեցնել պատերազմը: Հակադարձելով այդ մեղադրանքին Փաշինեան յայտնեց, որ այդ թուականի զինադադարի պայմաններուն մէջ կային նաեւ Շուշիի նախկին բնակիչներու վերադարձը իրենց տունները՝ կազմելով բնակչութեան 95 տոկոսը եւ քաղաքը Ատրպէյճանին կապող նոր ճանապարհի կառուցումը, ինչ որ պիտի նշանակէր Ազերի բանակի մուտքը Շուշի գործնականօրէն քաղաքը իր հսկողութեան տակ վերցնելով:

Վարչապետի կարելոր բացայայտումներու շարքին էր նաեւ այն, որ պատերազմի ամբողջ տեւողութեան բանակի ղեկավարութիւնը սխալ տեղեկութիւններ հաղորդած են իրեն, որոնց շարքին գեկուցելով որ, Շուշիի մէկ մասը տակաւին կը գտնուի Արցախի Պաշտպանութեան Բանակի հսկողութեան տակ:

Փաշինեան իր ելոյթին մէջ իրաւացիօրէն մեղադրեց Ռոբերտ Քոչարեանը, որ իր իշխանութիւնը ամրապնդելու համար ԼՂ միջազգայնօրէն ճանաչուած միակ կարգավիճակը զոտել, երբ Ղարաբաղի ներկայացուցիչները դուրս

Նոյեմբեր 9-ի Յայտարարութիւնը Ստորագրելու Համար Շրջադարձային Էր Շուշիի Անկուծը. Փաշինեան

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան, ելոյթ ունենալով 44-օրեայ պատերազմին հանգամանքները ուսումնասիրող խորհրդարանական Քննիչ Յանձնաժողովին առջեւ, անդրադարձաւ շարք մը հարցերու, մասնաւորապէս, թէ ինչո՞ւ փաստաթուղթը ստորագրուեցաւ եւ պատերազմը կանգ առաւ Նոյեմբեր 9-ին, ինչպէ՞ս ինկաւ Շուշին, ի՞նչ լրացուցիչ պահանջներ ներկայացուցած էր Իլհամ Ալիեւը, որոնք ինք մերժած է:

Փաշինեան պարզաբանեց, որ 2020-ի Նոյեմբեր 9-ի յայտարարութիւնը ստորագրելու համար շրջադարձային էր Շուշիի անկուծը:

«Շուշիի կորստից յետոյ, ըստ էութեան, հարուածի տակ էր յայտնուելու Ստեփանակերտը, անխուսափելիօրէն պիտի ուժեղանար ճնշումը Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու վրայ եւ որ ամենակարեւորն է՝ մեր շուրջ 25 հազար զինուոր կը յայտնուէր շրջափակման մէջ ընկնելու վտանգի տակ», ըսաւ Փաշինեան:

Վարչապետը շեշտեց, որ Նոյեմբեր 9-ի յայտարարութիւնը պատերազմը դադարեցնելու 5-րդ փորձն էր, Հոկտեմբեր 7 -ին, 9-ին, 13 -ին 19-ին հրադադար հաստատելու բանակցութիւնները արդիւնք չեն տուած, քանի որ Ալիեւը պարբերաբար նորանոր պահանջներ ներկայացուցած էր հայկական կողմին: Ընդ որում, ըստ Հայաստանի ղեկավարին, արդէն Հոկտեմբեր 19-ին Պաքուն կը պահանջէր վերադարձնել ոչ միայն 7 շրջանները, այլեւ Շուշի պէտք է վերադառնալին ստորապետները, կառուց-

44-օրեայ պատերազմին հանգամանքները ուսումնասիրող խորհրդարանական քննիչ Յանձնաժողովի նիստը

ուէր Շուշի տանող նոր ճանապարհ եւ այլն:

«Այսինքն՝ ըստ Ատրպէյճանի այդ պահի առաջարկի, Շուշիում պէտք է լինէր առնուազն 95 տոկոս ստորապետական բնակչութիւն, նրանք պիտի Շուշին Ատրպէյճանին կապող առանձին ճանապարհ ունենային, որը պէտք է դուրս լինէր Լաչինի միջանցքից եւ լինէր իրենց վերահսկողութեան ներքոյ: Սա նշանակում է, որ այնտեղ կարող են լինել նաեւ ստորապետական զինուոր ստորաբաժանումներ, սա էլ իր հերթին նշանակում է, որ խօսքն առանց չափազանցութեան Շուշին Ատրպէյճանին յանձնելու մասին էր: Այն ժամանակ այս առաջարկը չընդունելու իմ հիմնաւորումները մէկը, սակայն, հե-

տեւեալն էր, դա նշանակում էր, որ Լաչինի միջանցքը չի գործելու, որովհետեւ ստորապետները ցանկացած պահի կարող էին այն փակել, որովհետեւ Շուշին Լաչինի միջանցքի մէջ էր մտնելու, իսկ Լաչինի միջանցքն անցնելու էր Շուշիից մի քանի մետր այն կողմ: Վերջին շրջանի իրադարձութիւնները այն ժամանակուայ իմ կանխատեսումն ապացուցեցին բոլորիդ յայտնի հանգամանքներով», ներկայացուց Նիկոլ Փաշինեան:

Սակայն Պաքուն պատերազմը դադարեցնելու համար այս ամէնէն բացի Հոկտեմբեր 19-ին եւս մէկ պայման յառաջ կը քաշէր՝ միջանցք Մեղրիով, ինչ որ, ըստ Փաշինեանի, ինք մերժած է. «Այսպիսով Հոկտեմբերի 19-ի առաջարկի ծիրին մէջ պատերազմը կանգնեցնելու պայմանները հետեւեալն էին՝ բոլոր 7 շրջաններն անցնում են Ատրպէյճանի վերահսկողութեան տակ, Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցը թողնուած է անորոշ, ԼՂԻՄ այդ պահին արդէն կորսուած տարածքները մնում են Ատրպէյճանի վերահսկողութեան ներքոյ, Շուշին վերը նկարագրուած սենարով յանձնուած է Ատրպէյճանին, Մեղրիում տեղակայուած են խաղաղապահներ եւ փաստացի ստեղծուած է միջանցք, այսինքն, մեր վերահսկողութեան ներքոյ չգտնուող շերտ՝ Ատրպէյճանը Նախիջևանի ինքնավար հանրապետութեանը կապող: Նման պայմաններին ես չէի կարող համաձայնուել, որքան էլ հասկանում էի իրադրութեան ծանրութիւնը»:

Վարչապետը, սակայն, շեշտեց, որ իր համար կարմիր գիծ եղած է Շուշին եւ խաղաղապահներու տեղակայումը Մեղրիի մէջ: Ապա մանրամասնեց, թէ ինչպէս, իր համոզմամբ, ինկաւ Շուշին: Փաշինեանի խօսքով՝ Արցախի նա-

Տարածաշրջանին Մէջ Խաղաղութիւնը Պէտք Է Ներառէ ԼՂ Ժողովուրդի Իրաւունքներն Ու Անվտանգութիւնը. ԱՄՆ

ԱՄՆ Պետական Քարտուղարութիւնը արձագանգած է Լեռնային Ղարաբաղի հայութեան վրայ ճնշում գործադրելու մասին ուսասական մամուլի հրապարակումներուն:

ԱՄՆ Պետական Քարտուղարութիւնը պատասխանած է «Ամերիկայի Ձայնի» հայկական ծառայութեան հարցումին՝ ուսական մամուլին մէջ տեղ գտած հրապարակումներուն վերաբերեալ, թէ Ուաշինկթընը իբր ճնշում կը գործադրէ Լեռնային Ղարաբաղի հայութեան վրայ՝ ստիպելով վերջիններուս ԱՄՆ-ի միջնորդութեամբ բանակցիլ Ատրպէյճանի հետ՝ երրորդ երկրի մէջ:

«Ինչպէս յայտնի է, Ռուսիան ունի ապատեղեկատուութիւն տարածելու [մեծ] պատմութիւն: Հետեւողականօրէն պնդած ենք, որ

տարածաշրջանին մէջ խաղաղութիւնը պէտք է ներառէ ԼՂ ժողովուրդի իրաւունքներուն պաշտպանութիւնն ու անվտանգութեան ապահովումը: Մենք կ'ողջունենք որեւէ երկխոսութիւն, որ կը նպաստէ անոր», նշուած է Պետական Քարտուղարութեան արձագանգին մէջ:

Պետական Քարտուղարութեան խօսնակ Մեթիու Միլլըր Թուրիթըրի իր էջով գրած է.

«Մենք խորապէս մտահոգուած ենք, որ Հայաստանի մէջ ԱՄՆ-ին առնթեր ընկերութեան երկու քաղաքացիական աշխատակիցներ վիրաւորուած են Ատրպէյճանի կրակոցներէն: Մենք կը կրկնենք սահմաններու երկայնքով զսպուածութեան մեր կոչը, քանի որ կողմերը կ'աշխատին կայուն եւ հաւասարակշռուած խաղաղութեան ուղղութեամբ»:

ՐԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Օվերչուկի Ուշագրաւ Յայտարարութիւնը. Նոյեմբերի 9-ի Եռակողմի «Լոյսն» Ու «Ստուերը»

ՅԱԿՈՔ ԲԱԴԱԼԵԱՆ

Ռուսաստանի փոխվարչապետ Օվերչուկը յայտարարել է, որ փոխվարչապետների եռակողմ աշխատանքային խմբի մակարդակում կայ համաձայնեցումներ յայտարարութեան տեքստ, որում արձանագրուած է, որ «տարածաշրջանում տրանսպորտային կապերի ապաշրջափակումը կը սկսի երկաթուղու վերականգնմամբ, որն անցնելու է Երասխ-Ջուլֆա-Մեղրի-Հորադիզ երթուղիով»: «Ելնելով կողմերի ինքնիշխանութիւնից՝ փաստաթուղթը սահմանում է Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ սահմանը հատելու կարգին վերաբերող հիմնական մտայնութիւնները: Կողմերից ոչ մէկ կասկածի տակ չի դնում, որ այդ ճանապարհի առանձին հատուածները կը լինեն այն երկրի իրաւասութեան ներքոյ, որի տարածքում գտնուած են: Այսպիսով, այս ճանապարհի հետ կապուած՝ Հայաստանում կը կիրառուի հայկական օրէնսդրութիւնը, իսկ Ատրպէյճանում՝ ատրպէյճանական:

Թուում է, թէ դրանք ակնյայտ բաներ են, բայց հաշուի առնելով այն յարաբերութիւնները, որոնք ձեւաւորուել են երկու պետութիւնների եւ ժողովուրդների միջեւ, այս ամէնը պէտք է ամրագրուի», յայտարարել է Օվերչուկը: Նա նշել է, որ գլխաւոր խնդիրը վստահութիւնն է, մասնաւորապէս, թէ ինչպէս է օրինակ ապահովելու այն մարդկանց անվտանգութիւնը, որոնք կ'անցնեն Հայաստանի կամ Ատրպէյճանի տարածքով: Օվերչուկն ասում է, որ այժմ փորձում են գտնել այդ հարցերի պատասխանները, սակայն դրանք բարդ են, յատկապէս

սահմանին չղաղարող կրակոցների ֆոնին: Թերեւս անկասկած է, որ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ գործնականում անհնարին է այնպիսի փոխհամաձայնութիւնը, որի շնորհիւ հնարաւոր կը լինի ապահովել տեղաշարժը առանց երրորդ կողմի: Հազիւ թէ Հայաստանի քաղաքացիները վստահ են Ատրպէյճանի անվտանգութեանը, իսկ ատրպէյճանցիները՝ Հայաստանի:

Նոյեմբերի 9-ի յայտարարութեան յայտնի 9-րդ կէտում կարդում ենք. «Ապաշրջափակում են տարածաշրջանում բոլոր տնտեսական եւ տրանսպորտային կապերը: Հայաստանի Հանրապետութիւնը երաշխաւորում է Ատրպէյճանի Հանրապետութեան արեւմտեան շրջանների եւ Նախիջեւանի ինքնավար Հանրապետութեան միջեւ տրանսպորտային հաղորդակցութեան անվտանգութիւնը՝ քաղաքացիների, տրանսպորտային միջոցների եւ բեռների՝ երկու ուղղութիւններով անխոչընդոտ տեղաշարժը կազմակերպելու նպատակով: Տրանսպորտային հաղորդակցութեան նկատմամբ վերահսկողութիւնն իրականացում են Ռուսաստանի ԱԳԾ սահմանապահ ծառայութեան մարմինները»:

Այս կէտում ռուսական վերահսկողութեան հանգամանքը մեզանում առաւելապէս մեկնաբանուում է որպէս Հայաստանով անցնող ճանապարհի վերահսկողութիւն: Գործնականում սակայն, եթէ կարգաւոր առաւել ուշադիր, ապա այնտեղ գրուածը առնուազն ենթակա է տարբեր մեկնաբանութեան: Մասնաւորապէս, ինչնորոգ կէտը սկսում է նրանով, որ ապաշրջափակում են տարածաշրջանում բոլոր տնտեսական եւ տրանսպորտային կապերը: Ինչ է նշանակում բոլոր տնտեսական եւ տրանսպորտային կապերը: Դա նշանակում է, որ նշանակում է բոլոր այն ճապարհները, որոնք փակ են նաեւ ՌԴ ԱԳԾ վերահսկողութեան հանգամանքը: Տրանսպորտային հաղորդակցութեան նկատմամբ վերահսկողութեան իրականացում են Ռուսաստանի ԱԳԾ սահմանապահ ծառայութեան մարմինները»:

Հանում բոլոր տնտեսական եւ տրանսպորտային կապերը: Ինչ է նշանակում բոլոր: Դա նշանակում է, բոլոր այն ճապարհները, որոնք փակ են: Իսկ փակ է ոչ միայն Ատրպէյճանից Նախիջեւան, այլ նաեւ Ատրպէյճանի տարածքով դէպի Ռուսաստան, Նախիջեւանի տարածքով դէպի Իրան ճանապարհները: Հայաստանը, ըստ այդ կէտի, երաշխաւորում է անվտանգ հաղորդակցութիւնը Ատրպէյճանի ու Նախիջեւանի միջեւ: Թէ ինչու՞ չի շեշտադրուած նաեւ այն, որ Ատրպէյճանն էլ իր հերթին պէտք է երաշխաւորի Հայաստանի կապը Ռուսաստանի եւ Իրանի հետ, սա մի հարց է: Հնարաւոր է ենթադրել, որ Հայաստանը չի կարողացել դա պնդել՝ յայտնի իրադրութեան պատճառով, Ռուսաստանն էլ շատ չի ցանկացել, դարձեալ գոցէ յայտնի պատճառներով, այդպիսով ապահովելով գոնէ առերեւոյթ «բալանս» Լաչինի միջանցքի եւ միւս ճանապարհների յիշատակման մասով: Բայց, եթէ դրանք յիշատակուած չեն, ամենեւին չի նշանակում, որ ինչնորոգ կէտում խօսքը լոկ Հայաստանի տարածքով Ատրպէյճան-Նախիջեւան կապի մասին է:

Առաւել եւս, որ այնտեղ նոյնիսկ Ատրպէյճան էլ գրուած չէ, այլ Ատրպէյճանի արեւմտեան շրջաններ եւ Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետութիւն կապ: Դա նշանակում է, որ միայն Ատրպէյճանի արեւմտեան շրջաններից իրաւունք կ'ունենան մեկնել Նախիջեւան, իհարկէ ոչ: Հետեւաբար, առաջին նախադասութիւնը, որ ապաշրջափակում են բոլոր ճանապարհներն ու տրանսպորտային ուղիները, վե-

րաբերում է բոլոր ուղղութիւններին: Եւ թերեւս նոյնին վերաբերում է նաեւ ՌԴ ԱԳԾ վերահսկողութեան հանգամանքը: Տրանսպորտային հաղորդակցութեան նկատմամբ վերահսկողութիւնն իրականացնում են Ռուսաստանի ԱԳԾ մարմինները, նշուած է ինչնորոգ կէտում: Բայց արդե֞ք խօսքը հենց միայն Հայաստանի տարածքով հաղորդակցութեան, թէ՞ «ապաշրջափակուող բոլոր ճանապարհներով» հաղորդակցութեան վերահսկողութեան մասին է: Այդտեղ չկայ ուղիղ որեւէ խօսք, բայց, օրինակ որեւէ փաստաթղթում չի եղել որեւէ ուղիղ խօսք այն մասին, որ Հայաստանը պէտք է իր գինուով հետ քաշեր Գորիս-կապան ճանապարհի հատուածից՝ յանձնելով ճանապարհը ատրպէյճանցիներին: Աւելին, Նոյեմբերի 9-ի յայտարարութեան մէջ յստակ նշուած էր, որ գործերը մնում են իրենց կանգնած դիրքում: Ըստ ամենայնի, բացի յայտարարութեան հանրայնացում տեքստից, կան թերեւս նաեւ բանաւոր պայմանաւորուածութիւններ, կամ չհանրայնացուած գրաւոր սահմանումներ, որոնք տարբեր են Նոյեմբերի 9-ի յայտարարութեան առերեւոյթ բովանդակութիւնից եւ հենց դրանով նաեւ բաւականին բարդ՝ իրականութիւն դառնալու տեսանկիւնից:

«ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ»

Մարգական Վիճակում Մնալու Համար Հիմա Էլ Ընդվզման Ծակատի Մասին Են Յայտարարում

ԱՐՄԱՆ ԳԱԼՈՅԵԱՆ

Օրերս Հայաստանում անցկացուեց ՀՅԴ գերագոյն ժողովը, որի արդիւնքներով նաեւ յայտարարութիւն են ընդունել: Ըստ այդմ, ընդդիմադիր դաշտը պայքարի նոր ալիք է խոստանում:

ՀՅԴ ԳԺ-ն «ճակատագրական այս հանգրուանում համահայկական զորաշարժի կոչ» է հնչեցրել, նաեւ վստահեցրել, որ «ողջ ներուժով լծուելու են Հայաստանի եւ Արցախի պաշտպանութեանն ու փրկութեանն ուղղուած համազգային ընդվզման եւ դիմադրութեան ճակատի ձեւաւորմանը»:

ՀՅԴ ԳՄ ներկայացուցիչ Իշխան Սաղաթեղեանն էլ մանրամասնել է, թէ կոնկրետ օր, ժամ, տեղ այս պահին չի կարող ասել, բայց որ ամբողջ ուժով լծուելու են գործին, դա յստակ է:

Նրանց գրգահեա, «Հայաստան» խմբակցութեան՝ ՀՅԴ-ից հեռացուած պատգամաւոր Ադուան Վարդանեանն էլ մահապարտներ հաւաքագրելու մասին է խօսել. «Անհրաժեշտ է 100 տղամարդ, որոնք կ'ունենան նոյն նպատակը ու կը կանգնեն մինչեւ վերջ՝ պատրաստ կեանքը գոհելու»:

Աւելի ուշ Վարդանեանը լրագրողների հետ ձեպագրոցում պնդել է, թէ 200-ից աւել մահապարտների անուններ ունի, իսկ իր անունը մոռացել էր, վերջում կ'աւելացնի:

Կարճ ասած՝ խորհրդարանական ընդդիմութիւնը կրկին տարերքի մէջ է. խօսում է պայքարի մասին, նոյնիսկ «մահապարտների» ցուցակագրում:

Բայց, արի ու տես, նրանց պայքարը յայտարարութիւններից ու հարցազրոյցներից այն կողմ չի անցնում: Յամենայն դէպս, գարունն անցաւ, եկաւ ամառ, բայց ընդդիմութիւնն այդպէս էլ դուրս չեկաւ փողոց:

Մինչդեռ, համազգային ընդվզման ու դիմադրութեան ճակատի ձեւաւորման մասին խօսացող ուժը պէտք է արդէն փողոցում լինէր, ոչ թէ Աժ դահլիճում:

Իսկ չեն գնում այդ քայլին, որովհետեւ իրենք էլ են վստահ վաղուց կորցրել են հասարակութեան օջակցութիւնը, լաւագոյն դէպքում մէկ-երկու հազար մարդ կարող են հանել հրապարակ եւ վերջ:

Պատահական չէ, որ խորհրդարանական ընդդիմութեան մէկ այլ ներկայացուցիչ՝ «Հայաստան»

խմբակցութիւնից էլինար Վարդանեանն օրերս հարցազրոյցում խոստովանել էր, թէ լճացման պրոցես է. «Եթէ հանրահաւաք անենք, ու դրան մասնակցի 1000-2000 մարդ, դա կը լինի հաղթութիւն Փաշինեանի ու Ալիեւի ձեռքում»:

Դրա համար էլ սեփական օրակարգով խորհրդարան վերադարձած ընդդիմադիրները հիմա իշխանութիւնների օրակարգն են սպասարկում. մասնակցում են Աժ նիստերին, նոյնիսկ քուէարկում ներկայացուած նախագծերին, աշխատավարձից զատ ոչ միայն պարգեւավճար ստանում, այլեւ պետութեան հաշուին ակտիւ գործողութիւնների մեկնում:

Իսկ ընդվզման ճակատ կազմելու, իշխանութիւնների հասցէին «կապիտուլեանտ ու դաւաճան»-«թալանչի» բացականչութիւններն ընդամէնը տեսարան ապահովելու համար են, որպէսզի «մարգավիճակում» մնան ու հասարակութեանն էլ իրենց մասին չիշեցնեն, նաեւ՝ արդարացնելու «սեփական օրակարգի» անուան տակ Աժ վերադառնալու, բայց իշխանութիւնների օրակարգը սպասարկելու՝ իրենց քայլերը:

«Radar.am»

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՏԱԹԵՐԹ
ՄՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՅՆՉԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐԽՈՏԱՆԵԱՆ
ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՅԷ ԱՋԱՊԱՅԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ԼՈՒՐԵՐ

Վազգէն Սարգսեանը Ղարաբաղը Պիտի Տա՞ր, Որ Սպաննուեցաւ.. Հարց Տուաւ Փաշինեան

Նիկոլ Փաշինեան ելոյթ կ'ունենայ Ազգային ժողովէն ներս

Ազգային ժողովին մէջ, ՀՀ 2022 թուականի պետական պիւտճէի տարեկան հաշուետուութեան քննարկման նիստերուն, վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը իր եզրափակիչ ելոյթին մէջ անդրադարձաւ նաեւ իր անվտանգութեան հարցին եւ ըսաւ. «Ուզում էք ասել, որ այսօր իմ անվտանգութեան վրայ աւելի շատ միջոց է ծախսուում, քան Սերժ Սարգսեանի ու Ռոպերթ Բոչարեանի: Ես ինքս անձամբ տասնեակ անգամներ տեսել եմ, որ երբ նախկինում Սերժ Սարգսեանը կամ Ռոպերթ Բոչարեանը պիտի գնային մարզ, ամէն ծառի տակ մի ոստիկան էր կանգնում՝ մեն-մենակ, ծառերի տակ, անձրեւի տակ կուշ եկած: Ի տարբերութիւն դրա՝ այսօր ոստիկանները ոչ թէ ծառերի տակ կուշ եկած են, այլ նոսր-նոսր, իւրը վրեն

ինքնաշարժներով, բոլորովին նոր տեխնիկայով, նոր հագուստով, նոր աշխատավարձով, ընկերային երաշխիքների նոր համակարգով իրենց ծառայութիւնն են իրականացնում եւ ծառայում են 24 ժամ: Ես Երեւանի փողոցներով տասնեակ քմ-երով քայլում եմ, ինչի դուք կարող էիք Սերժ Սարգսեանին կամ Ռոպերթ Բոչարեանին փողոցում տեսնել: Կամ երբ Ռոպերթ Բոչարեանը մտնում էր սրճարան, հետեւից դիակներ էր թողնում»: «Վազգէն Սարգսեանը Ղարաբաղը տալիս էր, հա՞, դրա համար սպաննուեց, թէ՞ կարող է դուք էիք Մեղրին տալիս, դրա համար սպաննուեց», ընդգծեց Նիկոլ Փաշինեան եւ յաւելեց, որ Արցախի խնդիրին շատ մանրամասն պիտի անդրադառնայ Բնիշ Յանձնաժողովին մէջ:

Հայկական «Armsat-1» Արբանեակի Կառավարման Կեդրոնը Ամբողջութեամբ Կահաւորուած Է Եւ Պատրաստ Է Օգտագործման

Հայաստանի՝ տիեզերք արձակուած առաջին արբանեակի՝ «Armsat-1»-ի կառավարման կեդրոնը ամբողջութեամբ կահաւորուած է եւ պատրաստ է շահագործման: Ազգային ժողովին մէջ իր ելոյթին ժամանակ այս մասին ըսաւ Բարձր արհեստագիտական արդիւնաբերութեան նախարար Ռոպերթ Խաչատրեանը՝ ներկայացնելով 2022 թուականի ՀՀ պետական պիւտճէի կատարման տարեկան հաշուետուութիւնը: Նախարարը նշեց, 2022 թուականին որպէս զարգացման նոր թիրախ եւ նոր նախաձեռնութիւն պետական պիւտճէէն յատկացուած միջոցները ուղղուած են Հայաստանի առաջին երկրի հեռահար

դիտարկման արբանեակի արձակման եւ տիեզերալուսանկարներու ձեռք բերման: «Արբանեակը արդէն իսկ շահագործման մէջ է, պարբերաբար ստացւում են լուսանկարներ եւ պայմանագրով նախատեսուած կառավարման կեդրոնն ամբողջութեամբ կահաւորուած է եւ պատրաստ է շահագործմանը: Ծրագրի շրջանակներում վերապատրաստում անցած հայ մասնագէտները շուտով ամբողջութեամբ կը վերցնեն արբանեակի կառավարումը իրենց վրայ եւ փաստացի արբանեակի կառավարումը կը կատարուի Հայաստանի Հանրապետութեան տարածքից», ըսաւ Խաչատրեան:

Նախկին Նախարար Արմէն Աշոտեանը Կալանաւորուեցաւ

Հակափտածութեան Դատարանը ՀՀ փոխնախագահ Արմէն Աշոտեանը 2 ամիս ժամկէտով կալանաւորելու մասին որոշում կայացուց: Աշոտեանը կը մեղադրուի վատնման կազմակերպման եւ խափանման միջոցի պայմանները խախտելու մէջ: Ըստ ՔԿ-ի՝ այդ արտայայտուած է անով, որ Աշոտեանը փորձած է վկաներու եւ մեղադրեալներու հետ հարցաքննութեան ուղարկած իր կողմէ ընտրուած փաստաբաններ, որպէսզի տեղեկանայ հարցաքննութիւններու բովանդակութիւնը: Նշենք, որ քրէական գործը կ'առնչուի «Երեւանի Միխիթար Հերացիի անուան պետական բժշկական համալսարան» (ԵՊԲՀ) հիմնադրամի նախկին տնօրէն Միքայէլ Նարիմանեանին:

ՀՀ փոխնախագահ Արմէն Աշոտեան

Քննչական կոմիտէն հաղորդեց անոր առնչուող մէկ այլ քրէական գործի մասին: Այս դրուագին մէջ ներգրաւուած են նաեւ հանրապետական այլ նախկին պաշտօնեաներ՝ մասնաւորապէս, 2011-էն 2018 Պետական Գոյքի կառավարման կոմիտէի ղեկավարի պաշտօնը զբաղեցուցած Արման Սահակեանը եւ նախին պատգամաւոր կարէն Աւագեանը: Քննչականը կը հաղորդէ, որ Արման Սահակեանը, այդ ժամանակ կրթութեան նախարար Արմէն

Աշոտեանը եւ կարէն Աւագեանը չարաշահած են իրենց պաշտօնական դիրքը՝ Սահակեանի օգնականի, Աշոտեանի վարորդի կնոջ եւ Աւագեանի կնոջ անուամբ հիմնուած ընկերութեան միջոցով դեռ 2015-ին աւելի քան 163 միլիոն դրամով գնած են Զէյթունի մէջ գտնուող դպրոցներէն մէկը, ապա 2018 թուականին դպրոցը աւելի թանկ՝ 240 միլիոն դրամով վաճառուած են այդ ժամանակ փոխադրութեան եւ կապի փոխնախարար Հրանդ Բեգլարեանին պատկանող ընկերութեան:

Իրաւապահներուն Ուշադրութիւնը Պէտք Է Հրաւիրել ՀՀ-ի Անհանգստութեան Վրայ՝ Կապուած Վարչապետի Անվտանգութեան Խնդիրին Հետ. Վահագն Ալեքսանեան

Ազգային ժողովին մէջ կը շարունակէր քննարկուելի ՀՀ 2022 թուականի պետական պիւտճէի տարեկան հաշուետուութիւնը: «1999թ. Հոկտեմբեր 27-ին ասում են՝ մի նախկին դաշնակցական մտաւ այս շէնք եւ գնդակահարեց պետութեան գլուխներին», յայտնեց ՔՊ իմբակցութեան պատգամաւոր Վահագն Ալեքսանեանը եւ դահլիճին մէջ ներկայ դաշնակցականներու վրդովմունքն յետոյ յաւելեց. «Դաշնակցականներին ոչինչ աւելի չի վրդովեցնում, քան Դաշնակցութեան մասին խօսելը: Թալեթը, Թալեթի թիմը ձեր համադաշնակցութեան գործընկերն էր»: «Նոյեմբերի 9-ին բերանները իրապէս բացած դասալիք բորենիների մի կոյտ յարձակուեց եւ մահափորձ կատարեց Աժ նախագահի վրայ, պետական շէնքեր մտաւ, մեր կուսակցութեան գրասենեակ մտաւ՝ հայրենիքի սիրուց մղուած. էդ ինչի՞ է՞ ձեզ անհանգստացնում, որ վարչապետը անվտանգութեան խնդիր ունի», ըսաւ ան եւ աւելցուց, որ իրաւապահներուն ուշադ-

ՔՊ խմբակցութեան պատգամաւոր Վահագն Ալեքսանեան

րութիւնը պէտք է հրաւիրել այն փաստին վրայ, որ ՀՅԴ-ն կը սկսի կտրուկ անհանգստանալ, որ այս ինչ պետական պաշտօնեան ունի անվտանգութեան խնդիր. «Պարզ փորձը ցոյց է տալիս, որ այդտեղ ինչ-որ մի հետաքրքրուածութիւն կայ, որ այդ պաշտօնեան չունենայ անվտանգութիւն»:

2022-ին Օտարերկրեայ Ներդրումներուն Ծաւալը Առաջին Անգամ Հասած Է 1 Միլիառ Տոլարի

«2022 թուականին օտարերկրեայ ուղղակի ներդրումների ծաւալը ՀՀ պատմութեան մէջ առաջին անգամ հասել է 1 միլիառ տոլարի, որը կազմում է ՀՆԱ-ի 5,12 տոկոսը: Մեր թիրախը 2026-ի համար 6 տոկոսն է, որը բազմաթիվ ընդդիմադիրների կողմից համարուած էր անիրատեսական ցուցանիշ», իր ելոյթին ընթացքին յայտնեց Աժ Ֆինանսավարկային եւ Պիւտճային հարցերու յանձնաժողովի նախագահ Գէորգ Պապոյեանը եւ համեմատութեան համար նշեց, որ նախկին իշխանութիւններու շարքերուն մէջ մեծ ոգեւորութիւն յառաջացուցած եւ շահարկուող 2017 թուականին օտարերկրեայ ուղղակի ներդրումները կազմած էին ընդամենը 253 միլիոն տոլար:

ԼՈՒՐԵՐ

ՀՀ Պաշտպանութան Նախարար Սուրեն Պապիկեանի Այցը Ֆրանսա

ՀՀ Պաշտպանութան Նախարար Սուրեն Պապիկեան կ'այցելէ Փարիզի օդազնացուցիչ ցուցահանդեսը

Ֆրանսայի գլխավոր ուժերու պաշտպանութեան նախարարին հրահանգով Ֆրանսա կատարած աշխատանքային այցի ծիրին մէջ, ՀՀ պաշտպանութեան նախարարը Յունիս 19-ին մասնակցած է «Փարիզի օդազնացուցիչ ցուցահանդէսի» բացման արարողութեան, այցելած է ռազմարդիւնաբերական տաղաւարներ, հանդիպած է Ֆրանսայի

Ծերակոյտի արտաքին չարաբերութիւններու, պաշտպանութեան եւ գլխավոր ուժերու յանձնաժողովի նախագահ Քրիսթիան Գամպոնի հետ, այցելած է Ֆրանսական դիմադրութեան հերոս Միսաք Մանուչեանի եւ անոր խումբի 21 անդամներուն յիշատակը յուշարժանցնող Մոն-Վալերիանի յուշահամալիր:

Ռուսաստան Դէմ Չէ, Որ Միջազգային Խաղացողները Պարուի Եւ Երեւանի Միջեւ Միջնորդական Ձանքեր Գործադրեն. Լաւրով

Արեւմուտքը անկեղծ ցանկութիւն չունի օգնելու Պարուի եւ Երեւանի միջեւ խաղաղութեան գործընթացին, յայտնած է Ռուսիոյ արտաքին գործերու նախարար Սերկէյ Լաւրով:

Ռուսիոյ արտաքին գործերու նախարար Սերկէյ Լաւրով:

Կ'արտացոլեն հայ եւ ատրպէյճանցի ժողովուրդներու, հայկական եւ ատրպէյճանական պետութիւններու շահերուն հաւասարակշռութիւնը», ըսած է Լաւրով:

«Անոնց (արեւմտեան երկիրներու. իմք.) գործողութիւնները կ'արտացոլեն այն տարածաշրջաններուն մէջ ընդլայնուելու ցանկութիւնը, որոնք հեռու են ՆԱԹՕ-ի եւ Եւրոմիութեան անդամներու սահմաններէն: Եւ այդ քիչ ընդհանուր բան ունի իրավիճակի կայունացման օգնելու անկեղծ ցանկութեան հետ», ըսած է Լաւրով:

Միեւնոյն ժամանակ այն յայտնած է, որ Ռուսիան «դեմ չէ, որ միջազգային այլ խաղացողներ փորձեն իրենց ուժերը Պարուի եւ Երեւանի միջեւ միջնորդութեան» հարցով: «Գլխաւորը այն է, որ այս միջնորդութիւնը հետապնդէ այնպիսի պայմանաւորութիւններու ապահովման նպատակ, որոնք

Ատրպէյճանի ԱԳՆ-ն Կը Հակադարձէ Նիկոլ Փաշինեանին

Ատրպէյճանի Արտաքին Գործերու Նախարարութիւնը արձագանգած է Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի կառավարութեան նիստի ընթացքին հնչեցուցած յայտարարութիւններուն:

«Մենք վճռականօրէն կը մերժենք Հայաստանի վարչապետին անհեթեթ յայտարարութիւնները», կը նշէ Ատրպէյճանի ԱԳՆ՝ յաւելելով, թէ «Յունիս 15-ին ատրպէյճանցի սահմանապահներուն դէմ իրականացուած սադրանքին նպատակը անցակէտի բնականոն աշխատանքին խափանումն էր»:

«Մենք կը պահանջենք, որ Հայաստանը գերծ մնայ սադրանքներէ, պատասխանատու եւ կառու-

ցողական կերպով մօտենայ խաղաղ պայմանագրի շուրջ բանակցութիւններուն եւ տարածաշրջանին մէջ հաղորդակցութեան ուղիներու վերաբացման», կը յայտարարէ Ատրպէյճանի դիւանագիտական գերատեսչութիւնը:

Փաշինեանը կառավարութեան նիստին, մասնաւորապէս, յայտնեց՝ Ատրպէյճանի կողմէ Լաչինի միջանցքին ապօրինի անցակէտի տեղադրումը, Լեւոնային Ղարաբաղին երկտրականութեան եւ բնական կազմաւորումներու արգելափակումը, որ, ըստ էութեան, կը շարունակուի 6 ամիսէ, ծալրայնը կերպով սրած են մարդասիրական իրավիճակը Լեւոնային Ղարաբաղի մէջ:

Հայաստանի Եւ Ատրպէյճանի Սահմանին Բախումներու Պայմաններուն Մէջ Դժուար Է Բանակցութիւններ Վարել. Օվերչուք

Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ խաղաղութիւնը այլընտրանք չունի: Բայց մինչ այժմ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի սահմանին տեղի կ'ունենան բախումներ, կը գոհուն մարդիկ. այդպիսի պայմաններուն մէջ դժուար է բանակցութիւններ վարել ճանապարհային հաղորդակցութիւններու ապաշրջափակման շուրջ, յայտնած է Ռուսիոյ փոխվարչապետ Ալեքսէյ Օվերչուքը «ԹԱՍՍ»-ին տուած հարցազրոյցին ընթացքին, Սան Փեթերպուրկի միջազգային տնտեսական համագումարի ծիրին մէջ:

«Մեր պարագային բոլորը կը հասկնան, որ Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ խաղաղութիւնը այլընտրանք չունի: Խաղաղութեան հասնելու լաւագոյն միջոցը մարդոց համար խաղաղ փոխգործակցութեան հնարաւորութիւն բանայն է, ընդհանուր ճանապարհ կառուցելը, որով պիտի տեղաշարժուին մարդիկ եւ բեռները, պիտի սկսի բնական կեանք, առեւտուր, եւ աստիճանաբար հին վիրաւորանքները պիտի մղուին երկրորդ դիմ», ըսած է Օվերչուք՝ մեկնաբանելով Երեւանի եւ Պաքուի միջեւ ճանապարհային հաղորդակցութիւններու ապաշրջափակման վերաբերեալ բանակցութիւնները:

Ինչ կը վերաբերի հաղորդակցութիւններու բացման ժամկէտներուն, ապա, Ռուսիոյ փոխվարչա-

Ռուսիոյ փոխվարչապետ Ալեքսէյ Օվերչուք

պետին խօսքով, այդ հարցին առայժմ ստոյգ պատասխան չկայ:

«Այն ժամանակ, երբ մենք համաձայնութեան գանք, եւ երբ համապատասխան փաստաթուղթի տակ դրուին ստորագրութիւններ: Այդ ժամանակ հնարաւոր պիտի ըլլայ անցնիլ երկաթուղիի վերականգնման, որ գոյութիւն ունէր խորհրդային ժամանակաշրջանին, եւ որմէ կ'օգտուէին ե՛ւ հայերը, ե՛ւ ատրպէյճանցիները», ըսած է ան:

Օվերչուքի խօսքով՝ փոխվարչապետներու եռակողմ աշխատանքային խումբին մէջ ձեւաւորուած է յարաբերութիւններու իւրաքանչիւր ձեւաչափ:

Մենք Առայժմ Անվտանգութեան Ու Իրաւատի Ըլլալու Համոզիչ Երաշխիքներ Չունինք. Արցախի Պետական Նախարար

Արցախի պետական նախարար Գուրգէն Ներսիսեան հարցազրոյց տուած է Հայաստանի հանրային հեռուստատեսութեան: Հաշուի առնելով հարցազրույցները՝ ան վերահաստատած է հետեւեալը.

«1. Համակարծիք չեմ այն մարդկանց կամ իշխանութիւնների կամ միջազգային դերակատարների հետ, որոնք, խօսելով Արցախի ժողովրդի իրաւունքների մասին, նկատի չունեն նաեւ Արցախի ժողովրդի ինքնորոշման իրաւունքը:

2. Միջազգային արդի յարաբերութիւններում վայրենութիւն ու անհրեհելի պիտի գնահատուի այն դէպքը, երբ սովի եւ մատնում 120.000 մարդու, խոշտանգում նրանց, որից յետոյ ասում՝ եթէ չեք ուզում սոված մնալ, խոշտանգուել, եկէք բանակցութիւնները:

3. Արցախի իշխանութիւնները դեմ չեն Արցախ-Ատրպէյճան շփումներին, սակայն բանակցութեան ընթացքում կողմերի իրաւունքները՝ միջազգային նորմերին համահունչ իրացնելու հնարաւորութիւնը պէտք է լինի միջազգային մեխանիզմներով երաշխաւորուած ու պաշտպանուած: Այդ երաշխիքները, սակայն, պէտք է լինեն համոզիչ ու վստահեցիչ:

4. Աւելի քան վեց ամիս է, Արցախը գտնուում է շրջափակման մէջ, արցախցիներին նկատմամբ Ատրպէյճանը անընդհատ

Արցախի պետական նախարար Գուրգէն Ներսիսեան

կիրաւում է ուժ կամ ցուցաբերում է ուժի կիրաւումն սպառնալիք, արցախցիները զրկուած են կազմատակարարումից, ելեկտրամատակարարումից, պատշաճ բժշկական օգնութիւն ստանալու հնարաւորութիւնից, բաւարար անդից, տարեցները, չղինները, երեխաները եւ նորածինները զրկուած են խնամքի անհրաժեշտ պարագաներ ու դեղորայք ձեռք բերելու հնարաւորութիւնից:

Եթէ Արցախի ժողովրդի իրաւունքների միջազգայնօրէն երաշխաւորուած պաշտպանութիւնն այս տեսքն ունի, ապա պէտք է արձանագրենք, որ մենք առայժմ անվտանգութեան ու իրաւատէր լինելու յուսալի ու համոզիչ երաշխիքներ չունենք»:

Բարձրացուած են ՀՀ-ի Ու ԱՄՆ-ի Դրօշները՝ Երասխի Գործարանի Տարածքին

Երասխի մէջ կառուցուող մետաղաձուլական գործարանի տարածքին մէջ անգամէն երկու հատուածներու մէջ տեղադրուեցան Հայաստանի եւ Միացեալ Նահանգներու դրօշները: Գործարանի տարածքին ատրպէյճանական դիրքերը շատ հեռու չեն՝ մօտաւորապէս 800 մեթր հեռավորութեան վրայ պարզ տեսանելի է ատրպէյճանական դրօշը:

Գործարանի ներկայացուցիչ Տիրան Յակոբեանը լրագրողներու հետ գրոյցին ըսաւ, որ ամենեւին ալ չեն եսթադրեր, որ դրօշի տեղադրմամբ այսպէս ըսած՝ գործարանին պաշտպանութիւնը պիտի աւելցնեն, սակայն դրօշներու տեղադրումը Տնօրէններու Խորհուրդի որոշումն է: Այսպէս, ըստ անոր, կ'արձանագրեն, որ իրենք այդտեղ են եւ պիտի շարունակեն աշխատանքները:

Այետութիւնից մենք ունենք այդ թոյլտուութիւնը եւ ցանկութիւնը օրէնքով սահմանուած բոլոր փաստաթղթերը՝ այստեղ կառուցելու գործարանը:

Մենք շարունակելու ենք աշխատանքները՝ անկախ կրակել-չկրակելուց: Այս տարածքում պէտք է կառուցենք գործարանը: Ինչ-որ մի պահ մէկ է՝ իրենք հասկանալու են, որ մենք չենք գնալու, եւ խաղի այդ կանոններով չենք խաղալու», ըսաւ ան:

Նախորդ շաբաթակիցէն ատրպէյճանական դիրքերէն ուղիղ կը կրակէին այս գործարանի տարածքին ուղղութեամբ, պարբերաբար կը թիրախաւորուէր տարածքը, երբ կը սկսէին աշխատանքները: Անցեալ շաբաթ այստեղ վերաւորուած էր Հնդկաստանի երկու քաղաքացի:

Նոյեմբեր 9-ի Յայտարարութիւնը

Շարունակուած էջ 1-էն

խազահը եւ Հայաստանի գինուած ուժերու շտաբը իրարամերժ յայտարարութիւններ կ'ընէին:

«Երբ Լեռնային Ղարաբաղի նախագահը լուր էր հաղորդում Գլխաւոր շտաբը չէր հաստատում լուրը, անգամ հերքում էր, իսկ որոշ ժամանակ անց ստիպուած էր լինում խոստովանել, որ Լեռնային Ղարաբաղի նախագահի տուած տեղեկատուութիւնն է ճիշդ: Այս անգամ էլ այդպէս եղաւ, երբ լուր եկաւ, թէ ատրպէյճանցիները կրակել են Ստեփանակերտ-Լաչին ճանապարհով շարժուող քաղաքացիական ինքնաշարժի վրայ: Ըստ էութեան, այս կէտից սկսուեց Շուշիի սողացող անկումը», ըսաւ վարչապետը:

Պատերազմը դադրացնելու շուրջ բանակցային գործընթացը ներկայացնելով վարչապետը ըսաւ, որ Նոյեմբեր 9-ի ստորագրուած եռակողմ յայտարարութեան շուրջ բանակցութիւնները սկսած են Նոյեմբեր 6-էն: Մինչդեռ յայտարարութիւնը ստորագրելու նոյն օրը՝ Նոյեմբեր 9-ին, ըստ Փաշինեանի, Պաքուն չէ համաձայնած ստորագրել այդ փաստաթուղթը եւ նոր պահանջ ներկայացուցած է: Եւ, ի վերջոյ, երեկոյեան, Փաշինեանը նոր փաստաթուղթ ստորագրած է, որ աւելի վատն էր, քան առաւօտեան ստորագրածը:

«Քննարկումների արդիւնքում հասանք մի բնագրի, որտեղ ոչինչ չէր ասուում Շուշիի մասին, ոչինչ չէր ասուում Հայաստանի տարածքում միջանցք ստեղծելու մասին, այլ խօսուում էր ռազմական գործողութիւնների դադարի, 7 շրջանների վերադարձի, Լաչինի միջանցք ստեղծելու, այդտեղ եւ Լեռնային Ղարաբաղում ռուս խաղաղապահների տեղակայման մասին: Նոյեմբերի 9-ի առաւօտեան ես ստորագրեցի այդ բնագիրը, բայց այն պահին, երբ Ռուսաստանի Դաշնութեան նախագահն ասաց, որ Ատրպէյճանն առաջարկում է բանգրի մէջ աւելացնել կէտ Տաւուշի մարզի անկլանների վերադարձի մասին, ես յայտարարեցի, որ բացառուում է, որ այդպիսի փաստաթուղթ ստորագրեմ:

Կարող էինք խոսափել 44-օրյա պատերազմէն, հարցուց Փաշինեանը եւ ինքն ալ պատասխանեց՝ այո՛, եթէ նախորդ 25 տարիներու ընթացքին լուծած ըլլայինք Ղարաբաղի հարցը:

Ամերիկացի Վերլուծաբանը Կոչ Կ'ընէ Պատժամիջոցներ Կիրառելու Ատրպէյճանի Դէմ՝ Ամերիկեան Գործարանի Վրայ Յարձակելէ Ետք

Ամերիկեան Ձեռնարկատիրութեան Հիմնարկի (American Enterprise Institute) աւագ վերլուծաբան Մայքըլ Ռուպինը Երասխի մէջ օրերս տեղի ունեցած միջադէպին, երբ ատրպէյճանական ուժերը կրակ բացած էին ամերիկեան ներդրումներու միջոցով կառուցուող գործարանին ուղղութեամբ, որուն հետեւանքով Հնդկաստանի 2 քաղաքացի վիրաւորուած էր: Յօդուածը վերնագրուած է այսպէս՝ «Ատրպէյճանի յարձակումը ամերիկեան ընկերութեան վրայ պէտք է վերջ դնէ պատժամիջոցներէն հրաժարելուն»:

Ամերիկացի վերլուծաբան Մայքըլ Ռուպին

Վերլուծաբանը կը գրէ, որ չհրահրուած յարձակումը կ'ընդգծէ երկու իրողութիւն:

«Առաջինը այն է, որ հակառակ Պետական Քարտուղարութեան այն հաւաստիացման, որ Ատրպէյճանը հրաժարած է ռազմական գործողութիւններէ՝ Հայաստանի հետ Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ վէճը լուծելու համար, այնուամենայնիւ, այն կը շարունակէ օգտագործել իր զինուորը ահաբեկելու նպատակով: Երկրորդը այն է, որ Ատրպէյճանը կրնայ որպէս պատրուակ օգտագործել Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան շուրջ հակասութիւնները, սակայն անոր թիրախը Հայաստանն է: Երասխը Հայաստանի տարածքն է, որ պաշտօնապէս չի վիճարկուիր որեւէ երկրի կողմէ», կը գրէ Ռուպինը՝ յիշեցնելով նաեւ Ձերմուկի վրայ Պաքուի յարձակումը եւ ատրպէյճանական ուժերու կողմէ Հայաստանի տարածքի որոշ հատուածներու բռնազբաւումը:

ԱՄՆ օրէնսդրութեան, որ կ'արգիլէ Ատրպէյճանին ռազմական օգնութիւն տրամադրել այնքան ժամանակ, քանի դեռ Ատրպէյճանը ռազմական յաւակնութիւններ ունի»:

Մայքըլ Ռուպինը ԱՄՆ նախագահ ձօ՞ղայտրնի վարչակազմին կոչ կ'ընէ չեղեալ համարելու «Ազատութեան աջակցման ուխտին» 907-րդ լրացումէն հրաժարումը եւ անյապաղ դադարեցնել բոլոր տեսակի ռազմական եւ ոչ-մարդասիրական օգնութիւնը Ատրպէյճանին, այսպէս այդ պիտի նշանակէ, որ նախագահ Պայտրոնը եւ պետական քարտուղար Էնթոնի Պլինքընը «Հասարակական ծննդի օրէնքներու մեքենայի» 907-րդ լրացումէն հրաժարումը եւ անյապաղ դադարեցնել բոլոր տեսակի ռազմական եւ ոչ-մարդասիրական օգնութիւնը Ատրպէյճանին, այսպէս այդ պիտի նշանակէ, որ նախագահ Պայտրոնը եւ պետական քարտուղար Էնթոնի Պլինքընը «Հասարակական ծննդի օրէնքներու մեքենայի» 907-րդ լրացումէն հրաժարումը եւ անյապաղ դադարեցնել բոլոր տեսակի ռազմական եւ ոչ-մարդասիրական օգնութիւնը Ատրպէյճանին, որ շարունակական յարձակման համար իրեն լուրջ հետեւանքներ չեն սպասեր», եզրափակած է վերլուծաբանը:

Վերլուծաբանը նաեւ կը քննադատէ ԱՄՆ Պետական Քարտուղարութիւնը, որուն կողմէ չնչեցուած մտահոգութիւնները «կը հակասեն»:

Փաշինեանի Բացայայտումները

Շարունակուած էջ 1-էն

մղուեցան բանակցային սեղանէն ու այդ նոյն միջազգային կառոյցներուն համար հարցը վերածուեցաւ Հայաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ հողային վեճի:

Վարչապետի այս բացայայտումներէն ետք դժուար թէ ընդդիմութիւնը, որ կը բացակայէր այս լսումէն, վերատեսութեան ենթարկէ իր հռետորաբանութիւնը: Այլ դրամագլուխ չունենալով անոնք պիտի շարունակեն խօսիլ դաւաճանութեան մասին, երբ մեծագոյն դաւաճանները անոնք են, որոնք 20 տարի գտնուելով իշխանութեան վրայ, անտեսեցին Ատրպէյճանի հետ քայլ պահելու եւ բանակը նոր զինատեսակներով օժտելու հարցը, միաժամանակ բանակի բարձրագոյն հրամանատարութեան ներս ներմուծելով իրենց զլխաւորած համակարգի արատաւոր երեւոյթները:

կանի Մայիսը, այսինքն՝ 10 տարի 4 ամսու, Հայաստանի նախորդ կառավարութիւններն այդ նպատակի համար ծախսել են 354 մլրդ դրամ: Այսինքն՝ մենք 2 տարուայ իրականացրել ենք 10 տարուայ ձեռքբերումների գրեթէ կրկնակին», - ըսաւ վարչապետը: Այս մասին խօսուած ու գրուած է բազմաթիւ անգամներ սակայն ո՛չ Քոչարեանը, ո՛չ Սերժ Սարգսեանը եւ կամ իրենց ներկայացուցիչները չեն հերքած կամ հակաճանաչ, քանի որ թիւերն ու թուանշանները չեն ստեր ու արձանագրուած են միջազգային համապատասխան կազմակերպութիւններուն կողմէ:

Վարչապետի մասնակցութեամբ լսումները պիտի շարունակուին յաջորդ շաբաթ ու Փաշինեան պիտի սկսի պատասխանել քննիչ յանձնաժողովի անդամներու հարցերուն: Լաւ կ'ըլլայ որ յանձնաժողովի ընդդիմադիր անդամները ներկայացան այդ նիստին ու իրենց հարցերը հոն բարձրացնեն, որպէսզի ժողովուրդը իմանայ իւրաքանչիւրի պատասխանատուութեան բաժինը եւ որոշէ, թէ ո՞ր կը կայանայ ճշմարտութիւնը՝ 44-օրեայ պատերազմին Հայութեան կրած պարտութեան մասին:

Գ.ԽՈՏԱՆԵԱՆ «ՄԱՍԻՍ»

Դամասկոսի մէջ Տեղի Ունեցաւ Քսաններու Ոգեկոչում

Դամասկոսի թեմի բարեջան առաջնորդ Տէր Արմաշ եպս. Նալպանտեանի հովանաւորութեամբ եւ Ս.Դ.Հ.Կ.-ի Սուրբիոյ Հարաւային շրջանի վարիչ մարմինի կազմակերպութեամբ եւ ենթավարչութիւններու, Ուրբաթ 16, Յունիս 2023-ին Հնչակեան քսան ռահփրաններուն պանծալի ոգեկոչումը տեղի ունեցաւ նախ առաւօտեան Ս. Սարգիս եկեղեցոյ պատարագի ըն-

ի ակումբին մէջ փառաւոր կերպով ոգեկոչուեցաւ անոնց անմահ նահատակութիւնը: Հանդիսութիւնը կը պատուէր, Տէր Արմաշ եպս. Նալպանտեանը, Սուրբիոյ մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան՝ Տիար Տիգրան Գէորգեանը, ՀՀ խորհրդական Տիար Ազատ Խաչատուրեանը, ՍԴՀԿ-ի Կեդրոնական վարչութեան անդամ տքթ. Ընկեր Վազգէն

թացքին հոգեհանգստեան արարողութեամբ, ապա Ապրիլեան յուշակոթողին առջեւ, Մարտիրոս քսաններուն հոգեհանգիստ կարդացուեցաւ: Իսկ երեկոյեան գնահատական ներկայութեամբ, Դամասկոսի ՀՄՄ-

Համայնանը, ՍԴՀԿ-ի Սուրբիոյ հարաւային շրջանի վարիչ մարմինի Ա. Պետ ընկ. Խորէն Չարըքեանը եւ շարքային ընկերները: Քոյր միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ հիւրեր: Յայտագիրը բաժնուած էր երկու մասերու: Նախ սրահին մէջ

պաշտօնական բաժինը ներկայացուեցաւ, ապա ժողովրդային: Հանդիսութիւնը երեկոյեան ժամը եօթին սրահին մէջ սկսաւ, յոտնկայ յարգանքի տուրքով՝ ապա Սուրբիական եւ Հայաստանի քայլերգներով, որոնք փառքով եւ պարծանքով հնչեցին: Բացման խօսքով հանդէս եկաւ ընկ. Անոյշ Մարաշլեան: Փոքրիկ ասմունքով փառամ Անուշեան գեղեցիկ առոգանութեամբ կատարեց՝ Միքայէլ Նալպանտեանի՝ «Երգ Ազատութեան» բանաստեղծութիւնը: Տիգ. Անի Պալասանեանի աշխատանքով խումբ մը սկաւառներ տպաւորիչ եւ նորա-

պէս, ի խորոց սրտի ցանկաց քսաններու ածիւնները ամփոփել եռաբլուրի մէջ, որպէս նահատակներ ճնշուած ու հալածուած ժողովուրդներուն... Լո՛յս անոնց երկնային յաւերժ Դամասկոսին... Իսկ դասախօսութեան ընթացքին Անոյշ Մարաշլեան երգեց «Ի վերին Երուսաղէմ» շարականը. Տքթ. Ընկեր Վազգէն Համալեան ներկաներուն Կեդրոնական վարչութեան խօսքը փոխանցեց: Ան անդրադարձաւ Հայաստանի երեք հանրապետութիւններուն պատմականին, Քսաններու նման

րար ոճով «Կենդանի պատկեր մը» ներկայացուցին: Օրուան բանախօսն էր, Հալէպահայ յայտնի ուսուցիչ, թարգմանիչ եւ հրատարակախօս օրդ. Սալբի Գասպարեանը: Ան Քսաններու նահատակութենէ 108 տարի ետք, փոխանցեց համագային հրամայական եւ անժամանցելի պատգամը, տէր կանգնիլ՝ Հայրենիքին, հողին, լեզուին, մշակոյթին եւ մեր դարաւոր պատմութեան արժէքային համակարգին: Տէր կանգնիլ մեր դատին, որ տէր կանգնիք ու տէրը ըլլանք մեր ինքնութեան եւ ազգային կենսակերպին... Այս էր քսաններու մղած ազատագրական պայքարի գաղափարախօսութեան հաւատամքը... Ապա պատմական ակնարկ մը նետեց քսաններու հարցաքննութեան, բանտարկութեան, դատավարութեան, վճիռին եւ օտար մամուլի անդրադարձը քսաններու կախաղան բարձրացման... Օրուան բանախօսը անձնա-

այնպիսի, քաղաքական գործիչներու կարեւորութեան, որոնք նուիրուած էին գաղափարին: Անոնք հաւատացած էին Հայրենիքի շահերը ամէն ինչէ վեր, իտէպական ազատ անկախ Հայաստանի գոյատեւման եւ զարգացման հաւատացած քաղաքական գործիչներ: Անդրադարձաւ Հայաստանի մարտահրաւէրներէն, որ ամենակարեւորը իր հողերու ամբողջականութեան, արցախահայութեան անվտանգութեան ու Հայթիփումը կանխելը: Յայտագիրի առաջին բաժինի աւարտին՝ Սրբազան հայրը իր սրտի խօսքը չաչտեց աչպէս. «... Այսօրուան դասախօսութիւնը, որ մենք ունեցանք՝ պատմական ծալքերուն մէջէն անցնելով, տեսանք այնտեղ քաջարի մեր դիւցազուն յեղափոխականներուն տեսիլքը, որոշումը, յանձնառութիւնը, բայց նաեւ դաւադրաբար դաւա-

Շար.ը էջ 13

Ֆրանսայի Ազգային Յերոս Միսաք Մանուշեան Եւ Կողակիցը Պիտի Վերայուղարկաւորուին Փարիզի Պանթոնին Մէջ

Ֆրանսայի իշխանութիւններն ու ժողովուրդը երախտապարտ են ազգային հերոս Միսաք Մանուշեանին ու իր կնոջ եւ այն ազնիւ հայերուն, որոնք Բ. աշխարհամարտի տարիներուն, Ֆրանսայի մէջ, գլխաւորեցին դիմադրութեան շարժումը եւ պայքարեցան նացիական ոյժերուն դէմ, մինչեւ վերջինը շունչը: Այժմ, կարեւոր նոր որոշումով մը, Մանուշեան եւ կողակիցը Մեյլինէ, պիտի վերայուղարկաւորուին եւ անոնց աճիւնները պիտի թաղուին Փարիզի պանթոնին մէջ: Օրէնքի համապատասխան նախագիծը մշակուած է քանի մը ամսուան ընթացքին: Այժմ այդ որոշումը՝ այլեւս պաշտօնական հանգամանք ունի, որովհետեւ Յունիսի իշխանի պալատը յայտարարեց հերոս Միսաք Մանուշեանի պանթոն մտնելու մասին: Միսաք Մանուշեան բանաստեղծ է, ծնած էր 1906ին, գնդակահարուած էր Մոն Վալերիանի մէջ

1944-ի 21 Փետրուարին: Ահաւասիկ 21 Փետրուար 2024ին, մահուան դատավճիռէն 80 տարի ետք, ան պիտի ստանայ ազգին բարձրագոյն պարգեւը: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներուն Միսաք Մանուշեան ներկայացուած էր քա-

ղոզութեան յայտնի «Կարմիր պատառ»ի վրայ, որ զանգուածաբար փակցուած էր գերմանացիներուն կողմէ՝ որպէս «Յանցաւորութեան բանակ»ի առաջնորդ: Մանուշեանի աճիւնները փարիզի պանթոնին մէջ վերայուղարկաւորելը որոշումը պիտի ըլլայ: Ան պիտի միանայ Վիկտոր Հիւկոյին, ժան ժորեսին կամ ժան Մոլինէին: Եթէ ոեւէ մէկը արժանի է մտնելու պանթոն, ասիկա Միսաք Մանուշեանն է: Այսպիսի կարծիք յայտնեցին Մանուշեանի աճիւնները վերայուղարկաւորելու որոշման աստարող յանձնախումբի մը անդամները: Անոնք են Մանուշեանի թոռնուհին Գաթիա Կիրակոսեան, պատմաբան Տէնի ֆեթչանսքին, Դիմադրութեան մասնագէտ՝ ծերակուտական Փիեռ Օզուլիս եւ Վալանսի քաղաքապետ Նիքոլիս Տարակոն: Ուրբաթ կէսօրին՝ իշխանի պալատին մէջ, Ֆրանսայի նախագահահայ էմանուէլ Մաքրոն ընդունեց այս չորս անձերը: Փեսայնքաքի

ըսաւ որ Մանուշեան «Հայոց Յեղապանութիւնը» վերապրած, համայնավար դիմադրութեան մարտիկ, Ֆրանսայի սիրահարուած օտարերկրացի է եւ սիրահար այն համաշխարհային արժէքներուն, զորս Ֆրանսա կը կրէ յեղափոխութեան ժամանակներէն ի վեր՝ իբրեւ մարդու իրաւունքներու Հայրենիք: Մեր աշխատակցիւր՝ Օշին էլակէօզ, այս առթիւ կը չիշեցնէ որ Միսաք Մանուշեան ձերբակալուած էր 16 Նոյեմբեր 1943-ին եւ 21 Փետրուար 1944-ին գնդակահարուած էր, դիմադրութեան շարժումի 21 այլ անդամներու հետ միասին: Մանուշեանի ընտանիքը՝ 1915-ին Հայոց Յեղապանութենէն փրկուելով հասած էր Ֆրանսա: Մանուշեան Բ. աշխարհամարտի տարիներուն, հաստատուած էր յատուկ շարժում մը, որ կատարի դիմադրութիւն ցոյց տուած էր

Շար.ը էջ 14

Massis Weekly

Volume 43, No. 24

Saturday, JUNE 24, 2023

PM Nikol Pashinyan: Fall of Shushi Forced Us to Sign the November 9 Ceasefire Statement

YEREVAN — Prime Minister Nikol Pashinyan has revealed the moment in 2020 when he realized that the only possible option for ending hostilities was to compromise. Speaking at the parliamentary select committee investigating the causes and course of the 2020 Second Karabakh War, Pashinyan emphasized the crucial role played by the fall of Shushi in the signing of the trilateral statement on November 9, 2020.

According to Pashinyan, the sig-

nificance of Shushi went beyond symbolism; it held strategic importance. After the fall of Shushi, Stepanakert would become the target, putting increased pressure on Martuni and posing a risk of approximately 25,000 Armenian troops being besieged.

Pashinyan explained that the ceasefire agreement on November 9, 2020, was the fifth attempt to end the war. The first conversation regarding this matter took place on October 7, when Pashinyan called

Russian President Vladimir Putin on his birthday. Putin attached importance to Pashinyan's willingness to compromise and expressed his desire to mediate for a swift end to hostilities.

"I agreed and asked Putin about the conditions for ending the hostilities. Our understanding was that the hostilities had to cease without preconditions, with both sides stopping at their current positions. Subsequently, negotiations would determine the compromises agreed upon by the parties. I found this option acceptable. Later that day, I had a second phone call with President Putin, who informed me that he had spoken with the President of Azerbaijan. However, the Azerbaijani President expressed his unwillingness to agree to a ceasefire, meaning he did not accept the establishment of a ceasefire," Pashinyan stated.

President Putin informed Pashinyan that he would speak with the Azerbaijani President again the next day.

The following day, Putin relayed to Pashinyan that Azerbaijan had a

Continued on page 4

US Embassy - Peace Must Include Protecting the Rights and Security of the People of Karabakh

YEREVAN—The United States of America welcomes any dialogue that will contribute to the protection of the rights and security of the people of Nagorno-Karabakh, the US Embassy in Yerevan said, commenting on information published in Russian media and official Moscow statements.

According to Russian media, the US is trying to impose its mediation in the dialogue between Baku and Stepanakert, including through the threat of force. The Russian state news agency TASS was informed by the Russian Foreign Ministry that Moscow was concerned about these publications.

Citing its sources, Komsomolskaya Pravda wrote that the United States, in an ultimatum form, is forcing the representatives of Nagorno-Karabakh to hold a dialogue with Azerbaijan in a third country "under the supervision of American mediators."

Continued on page 4

ACA-PAC Announces Endorsement of Imelda Padilla for Los Angeles City Council District 6 Seat

LOS ANGELES – At the conclusion of a discussion on several key issues facing the San Fernando Valley, the Armenian Council of America Political Action Committee (ACA-PAC) is pleased to announce our endorsement of Imelda Padilla for Los Angeles City Council District 6 in the upcoming special election on June 27, 2023.

"Los Angeles' 6th District is home to a large and growing Armenian American community," said ACA-PAC board member Mehran Katchadourian. "With the disappointments and divisiveness this community has experienced under previous leadership, it is

time we had a representative who will look out for the citizens and small businesses of the community, rather than just their own self-interests. Imelda Padilla is a person we can be proud to call our representative, and I urge everyone to vote for her as our next Council Member in the upcoming special election."

"I am deeply grateful for the trust and support that my campaign continues to receive from the Armenian-American community in District 6," said candidate Padilla. "It is an honor

Continued on page 3

Armenian, French Defense Ministers Discuss Regional Security Issues and Defense Cooperation

PARIS-- Armenia's Defense Minister Suren Papikyan met with his French counterpart Sebastien Lecornu in Paris on Tuesday for further talks on closer military ties between their countries.

The Armenian Defense Ministry said the two men discussed "the current state of implementation of understandings" reached by them during Papikyan's previous trip to France that took place last September. Security in the South Caucasus was also on the agenda of the talks, the ministry said without giving details.

A ceremonial welcoming Minis-

ter Papikyan a took place with the participation of a military band and a guard of honor, the national anthems of the Republic of Armenia and the Republic of France were played.

A delegation of French defense officials visited Armenia in October, holding separate talks with Papikyan, Armenian army chief Eduard Asryan and High-Technology Minister Robert Khachatryan. The Defense Ministry in Yerevan likewise said at the time that they discussed the implementation of Papikyan's and Lecornu's "under-

Continued on page 4

France Condemns Azerbaijani Shelling of Civilian Areas in Armenian Territory

PARIS — France deplores the armed incidents that have taken place over the past 48 hours at several points on the border between Armenia and Azerbaijan, including the shelling of civilian personnel in Yeraskh on Armenian territory, and calls for restraint, de-escalation, and the protection of civilians, the French Foreign Ministry said in a statement.

“France reiterates its support for the implementation of the decision of the International Court of Justice of February 22, 2023, on the restoration of traffic in the [Lachine] Corridor.

France is fully committed to a return to peace for the benefit of the entire population of the region. Negotiations between Armenia and Azerbaijan recently continued at the highest level on June 1 in Chisinau, on the sidelines of the European Political Community summit. The President of Azerbaijan, Mr. Ilham Aliyev, and the Prime Minister of Armenia, Mr. Nikol Pashinyan, held talks together with the President of the French Republic, the German Chancellor, Mr. Olaf Scholz, and the President of the European Council, Mr. Charles Michel. This meeting demonstrated the desire to make progress on

the various issues under discussion, which should be resolved exclusively through negotiations.

The Minister for Europe and Foreign Affairs, Mrs. Catherine Colonna, also visited Armenia and Azerbaijan in April to help the two countries progress towards a peace agreement. These efforts are carried out in close coordination with the European Union and the United States,” the Ministry said.

This week, two Indian citizens were wounded by the shootings of the Azerbaijani side at the metallurgical plant under construction in Yeraskh, and as a result of the incident in the Lachin corridor, one soldier each from the Azerbaijani and Armenian sides was wounded.

Moscow’s Ambassador Summoned to Armenian Foreign Ministry to Protest Russian Peacekeepers Action on Hakari Bridge

YEREVAN — Armenia’s Foreign Ministry summoned the Russian ambassador in Yerevan on Friday to accuse Russian peacekeepers of being responsible for Thursday’s shootout between Armenian and Azerbaijani border guards near the Lachin corridor.

The incident, which reportedly left one Azerbaijani border guard wounded, happened near an Azerbaijani checkpoint that was controversially set up in late April on the sole road connecting Armenia and Nagorno-Karabakh.

Armenian border guards deployed nearby opened fire to stop a group of Azerbaijani servicemen manning the checkpoint from advancing into Armenian territory and placing an Azerbaijani flag there.

A video of the incident suggests that the Azerbaijani servicemen were escorted and seemingly protected by Russian soldiers as they crossed a bridge over the Hakari river flowing through the Lachin district in order to hoist the flag. This fact raised eyebrows in Armenia, with many pointing out that Moscow too had criticized the Azerbaijani checkpoint as a violation of the 2020 ceasefire agreement.

Russian Ambassador Sergei

Kopyrkin was seen entering the Foreign Ministry building in Yerevan. He spent about an hour there.

In a written statement to RFE/RL’s Armenian Service, the Foreign Ministry said afterwards that it conveyed to Kopyrkin Armenia’s “strong discontent” with the Russian peacekeepers’ actions. It said it urged Russia to “take all necessary steps to ascertain the circumstances of the incident and correct the situation.”

A senior pro-government lawmaker, Artur Hovannisyan, indicated earlier in the day that Yerevan is seeking explanations from Moscow. “Naturally, there is a conversation with our Russian partners,” he told reporters.

Armenian and U.S. Flags Raised at Yeraskh Smelter Plant Construction Site

YEREVAN -- Armenian and U.S. flags were raised to confirm the decision of the Board of Directors of GTB Steel that the company will not go anywhere, head of the company's Board of Directors Tiran Hakobyan told reporters on Tuesday.

The construction site in Yeraskh, a village 55 kilometers south of Yerevan, has come under cross-border fire on a virtually daily basis for the past week amid heightened tensions at various sections of the Armenian-Azerbaijani border. Two Indian nationals working there were seriously wounded on June 14.

“We will continue building the plant. Of course, raising the flags does not give us some additional military protection,” Hakobyan said.

According to him, the construction of the Armenian-American steel plant, estimated to cost \$70 million was permitted by the government.

“The Republic of Armenia has given us all the necessary permits. We have all the documents required by law for the construction of the plant,” the

businessman said. When commissioned the plant is expected to employ about 1,000 people.

“We will carry on with the works regardless of whether or not they will shoot at us,” Hakobyan told reporters. “At some point, they [the Azerbaijanis] will understand that we will not leave and will not play by those rules of the game.”

Last week, Representatives of about 40 foreign diplomatic missions accredited to Armenia visited the community of Yeraskh. The diplomats were accompanied by representatives from the Foreign Ministry and the Armed Forces of Armenia.

Ambassadors, military attachés, and diplomats familiarized themselves with the consequences of the shelling carried out on the previous day and the day before from the Nakhichevan section of the Armenian-Azerbaijani border. Among the foreign diplomats were the ambassadors of the European Union, France, Germany, China, and several other countries.

Azerbaijan Continues to Block All Humanitarian Traffic Through Lachin Corridor

Azerbaijan did not allow relief supplies to and medical evacuations from Nagorno-Karabakh for the second consecutive day on Friday, aggravating a humanitarian crisis in the Armenian-populated region effectively cut off from the outside world since December.

Baku halted on Thursday the movement through the Lachin corridor of humanitarian convoys organized by Russian peacekeepers and the International Committee of the Red Cross (ICRC) following a shootout near an Azerbaijani checkpoint controversially set up there in late April.

Armenia’s National Security Service (NSS) said that its border guards stopped a group of Azerbaijani servicemen manning the checkpoint from advancing into Armenian territory and placing an Azerbaijani flag there.

Only vehicles escorted by the Russian peacekeeping forces and the ICRC have been able to pass through the road for the last seven months. The peacekeepers have delivered food and other essential supplies to Karabakh while the Red Cross evacuated critically ill patients for further treatment in Armenian hospitals.

An ICRC spokeswoman in Stepanakert, Eteri Musayelian, confirmed that Red Cross vehicles car-

rying 25 Karabakh patients and their family members were turned away from the Azerbaijani checkpoint on Thursday. She said the Red Cross hopes to resume the evacuations soon.

Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan on Friday condemned the complete blockage of humanitarian traffic through the Lachin corridor.

“Food does not enter Nagorno-Karabakh from the outside world, and citizens in need of urgent medical assistance are not allowed to pass through the Lachin Corridor,” he said during a cabinet meeting in Yerevan.

While again accusing Azerbaijan of pursuing a “policy of ethnic cleansing in Nagorno-Karabakh,” Pashinyan renewed his calls for a “dialogue between Baku and Stepanakert within the framework of an international mechanism.” He also pledged to continue striving for a peace treaty between Armenia and Azerbaijan despite continuing ceasefire violations on the border between the two countries.

Michael Rubin: Azerbaijan's Attack on American Company Should End Sanctions Waiver

YERASKH(AEI.org)—For most people, Yeraskh is just a rest stop on the road between Yerevan and southern Armenia. For those who look, however, the signs of conflict in the South Caucasus are evident. Less than 200 yards after the road ends is the border of Azerbaijan. Azerbaijani military posts overlook the town. Mount Ararat, long part of Armenia until the Turkish-led Armenian Genocide ethnically cleansed the region, dominates the horizon to the West. The Turkish frontier is just four miles away. Just a mile or so further is Iran's border. Just outside of town, a berm interspersed with bunkers built in the early 1990s rises between the road and the Azerbaijani border to protect drivers from Azerbaijani snipers. A Russian flag flaps in the wind at a memorial just a few hundred feet from the road where, just over two and a half years ago, an Azerbaijani soldier shot down a Russian helicopter on the last day of the 2020 Nagorno-Karabakh War.

I drove through Yeraskh just hours after Azerbaijan fired upon a vehicle carrying two Indian employees of a US-funded metallurgy company in the town. The attack was unprovoked.

It also highlights two realities. The first is that, contrary to the State Department's certification that Azerbaijan has foresworn military action to resolve its dispute with Armenia over Nagorno-Karabakh, it continues to use its military to terrorize.

The second is that Azerbaijan may use the Nagorno-Karabakh dispute as an excuse, but its target is Armenia proper. Yeraskh is Armenia proper, officially disputed by no other country. I continued along the road to Jermuk, an Armenian spa town dominated by a ski resort and natural spring, whose mineral-rich waters allegedly have healing properties. In September 2022, Azerbaijani forces launched a surprise attack on the town using drones, artillery, and sniper fire. The town is an economic hub, but has no

military base nor is it in disputed territory. Despite this, Azerbaijan continues to occupy over 23 square miles on the town's outskirts, putting most townsmen and visitors under imminent threat of sniper fire.

The State Department may tweet that it is "deeply concerned" but its words are meaningless and its actions increasingly in contravention of US law that prohibits allowing military assistance to Azerbaijan so long as Azerbaijan harbors military ambitions.

With Azerbaijan now attacking American interests within the sovereign territory of Armenia, it is now time for the Biden administration to revoke the waiver on Section 907 and immediately cease all military and other non-humanitarian assistance to Azerbaijan. Anything less would be an affront to Congress and will suggest President Biden and Secretary of State Antony Blinken are uninterested in defending American interests, American lives, or abiding by American law. To respond with rhetoric alone would also set back peace by convincing Azerbaijan that it faces no real consequences for continued aggression.

Michael Rubin, a former Pentagon official, is a senior fellow at the American Enterprise Institute, where he specializes in Iran, Turkey, and the broader Middle East.

Stamp Dedicated to 850th Anniversary of Saint Nerses Shnorhali Put Into Circulation

YEREVAN -- On June 20th, 2023, a souvenir sheet with one postage stamp dedicated to the theme "850th Anniversary of the death of Saint Nerses Shnorhali" has been put into circulation.

The souvenir sheet with one stamp was cancelled by the First Deputy Minister of High-Technological Industry of the Republic of Armenia Gevorg Mantashyan, Secretary General of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia Boris Sahakyan, Archbishop Nathan Hovhannisian, the Chief Executive Officer of "HayPost" CJSC Arayik Abrahamyan, the President of the Philatelists' Armenian Association Hovik Musayelyan.

The postage stamp of the souvenir sheet with the nominal value of 380 AMD depicts the great medieval thinker, poet, theologian and the Catholicos of All Armenians Nerses Shnorhali (Nerses

IV Clayetsi).

The souvenir sheet depicts the view of Rumkale fortress as well as the inscriptions "H.H. NERSES IV CLAYETSI" and "CATHOLICUS OF ALL ARMENIANS" and "Rumkale" in Armenian and English languages.

The bottom right part of the souvenir sheet depicts the logo of UNESCO as the 850th Anniversary of the death of Nerses Shnorhali is included in the UNESCO 2022-2023 calendar commemorating historic events and anniversaries of eminent personalities.

French-Armenian Resistance Hero Missak Manouchian to Enter France's Panthéon

PARIS — Missak Manouchian, an Armenian genocide survivor who went on to become a French Resistance hero, will enter France's Panthéon mausoleum of revered historical figures next year, President Emmanuel Macron announced in a statement Sunday.

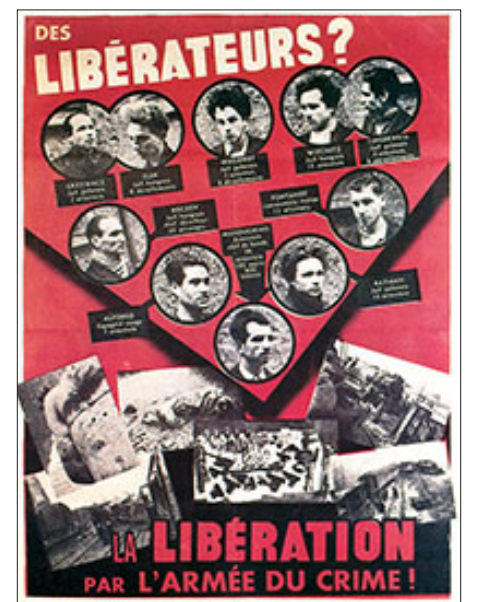
"Manouchian carries a part of our greatness", Macron said in the statement issued by the Élysée Palace, adding the French-Armenian poet and communist embodied France's "universal values" of liberty, equality and fraternity.

Macron said Manouchian will be inducted into the Panthéon — which already honors eight other French Resistance heroes, including Jean Moulin — on February 21, 2024.

According to the wishes of his family, his wife Mélinée will join him in the mausoleum, although she will not receive the "pantheonisation" of her husband — the rare tribute reserved only for those who have played an important role in French history, such as Victor Hugo, Voltaire and Marie Curie.

Manouchian arrived in France in 1925 as a stateless refugee after fleeing the Armenian genocide with his brother, and joined the country's communist Resistance movement in 1943 during World War II. He led a small group of fighters that carried out a string of successful attacks against the occupying Nazi forces.

Arrest and red poster campaign
In 1944, the group, which in-

cluded a number of Jews, was put out of action when 23 of its members were rounded up and sentenced to death by a German military court.

Manouchian was shot by a Nazi firing squad on February 21, 1944.

The collaborationist Vichy regime later tried to discredit the group and defuse the anger over the executions in an infamous red poster depicting the dead fighters as terrorists.

By entering the Panthéon, Manouchian will become both the first foreign and communist Resistance fighter to be awarded the honor.

In his tribute, Macron also pointed to the "bravery" and "quiet heroism" of Manouchian and other foreign Resistance fighters.

ACA-PAC Announces Endorsement

Continued from page 1

to be endorsed by the Armenian Council of America PAC. As a Councilwoman, I will work tirelessly to promote and protect the interests of all constituents, advocating for more investment in our local businesses, creating incentives for the construction of affordable housing and jobs, so that all our communities can thrive."

As a lifelong resident of the Valley, Padilla has firsthand experience of the challenges facing the city and has committed herself to tackling these issues head-on. Her experience as a community organizer and coalition builder demonstrates her commitment

to fighting for services and resources for the community at large.

The county registrar's office has begun sending out vote-by-mail ballots to registered voters in District 6 for the June 27th special election. Council District 6 sits in the San Fernando Valley, stretching from Sun Valley west past the 405 Freeway to Lake Balboa. One of 15 council districts, it includes heavily populated Armenian American neighborhoods such as Arleta, North Hollywood, North Hills, Panorama City, Van Nuys, and Sun Valley.

ACA-PAC encourages all Armenian Americans to exercise their civic duties and rights as citizens on June 27th and vote.

Armenian-French Project for Preservation of Ererouyk Among Winners of 2023 European Heritage Awards

The European Commission and Europa Nostra have announced the winners of the 2023 European Heritage Awards/Europa Nostra Awards.

The annual EU prize for cultural heritage rewards 28 best initiatives and personalities from 20 European countries representing the latest developments and priorities related to heritage policy and practice in Europe.

The Armenian-French joint project ‘Scientific-Archaeological Studies for the Preservation of Ererouyk’ is among the winners of the ‘Research’ category. Ererouyk is an early Christian and medieval complex, located in Shirak province of Armenia. It consists of remains of a 6th-century basilica, ancient mausoleum and cemetery, ancient village and dam. The researchers succeeded in dating the basilica and conducting a detailed analysis of its carved decoration. Through comparative research, the project also highlighted the particularities of Armenian Christianity and funerary customs.

This research project was carried out between 2009 and 2021 by the Laboratory of Medieval and Modern Archaeology in the Mediterranean of Aix-en-Provence (LA3M), France, the Institute of Archaeology and Ethnography of the Armenian Academy of Sciences, and the Shirak Regional Museum in Gyumri, Armenia, alongside several experts of different nationalities.

The Awards, funded by the Creative Europe programme of the European Union, are granted in five categories:

- Conservation & Adaptive Reuse; Research;
  - Education, Training & Skills;
  - Citizens’ Engagement & Awareness-raising; and
  - Heritage Champions.
- Armenian-French Scientific-Ar-

chaeological Studies for the Preservation of Ererouyk won the award in the Research category.

This year’s impressive collection of award winners ranges from the true renaissance of the Royal Gardens of Venice (Italy), a most treasured green space in the heart of this unique heritage city, to the fascinating research project Safeguarding of the Artisanal Fishing Technique ‘Arte-Xávega’ (Portugal), which helps secure the future of one of the last examples of artisanal and sustainable fishing in Europe; from ACTA VISTA (France), an innovative heritage skills training programme which helps individuals marginalised from employment return to work, to the annual festival Budapest 100 (Hungary), which celebrates the built heritage of this World Heritage City; and the transfrontier network of volunteers of SUCHO: Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (Ukraine/International Project), which web archived over 50TB of data from Ukrainian cultural institutions in the first months of the war in Ukraine.

The Award winners were selected by the Jury, composed of heritage experts from across Europe, upon evaluation by the Selection Committees that are responsible for examining award applications, which this year were submitted by organisations and individuals from 35 European countries.

Reacting to the announcement of the 2023 winners, Margaritis Schinas, Vice-President for Promoting our European Way of Life, who is currently in charge of Culture, stated: “Each winning achievement of this year’s European Heritage Awards/Europa Nostra Awards is the result of extraordinary skills and commitment, collec-

tive and individual, spanning heritage places and traditions across Europe. By honouring these achievements, we also reiterate our firm commitment to protecting our shared cultural heritage, because it is vital for our sense of togetherness as citizens and communities of Europe.”

Cecilia Bartoli, the world-renowned mezzo-soprano and President of Europa Nostra, stated: “I warmly congratulate this year’s winners of the European Heritage Awards / Europa Nostra Awards on their well-deserved recognition. They are inspiring examples which truly contribute to building a more beautiful, sustainable and inclusive Europe. Their success stories demonstrate how adversity can be overcome through pooling expertise, dedication, creativity and innovation. I look forward to meeting them in person and celebrating all the winners at the European Heritage Awards Ceremony in our beloved World Heritage City of Venice.”

The winners will be celebrated at the European Heritage Awards Ceremony on 28 September in the Palazzo del Cinema in Venice. This prestigious event will be honoured with the participation of Cecilia Bartoli, President of Europa Nostra. Margaritis Schinas, Vice-President of the European Commission, is also expected to attend this high-level event. During the ceremony, the Grand Prix laureates and the Public Choice Award winner, chosen from among this year’s winners and entitled to receive €10,000 each, will be announced. The ceremony will be a highlight of the European Cultural Heritage Summit 2023, organised by Europa Nostra with the support of the European Commission, on 27-30 September in the World Heritage City of Venice.

Heritage supporters and enthusiasts are now encouraged to discover the winners and vote online to decide who will win the Public Choice Award 2023, entitled to receive a monetary award of €10,000.

Fall of Shushi Forced Us to Sign

Continued from page 1

precondition for a ceasefire: they expected the surrender of Fizuli without a fight, and Armenian forces were required to retreat from the Araks River to the Khuda Aferin reservoir, allowing the reservoir to remain under Azerbaijani control for irrigation purposes. Additionally, Azerbaijan aimed to repatriate Guliyev and Askerov, two convicts serving prison terms in Nagorno Karabakh for kidnapping and murder, and was considering the option of prisoner exchange.

“Moreover, this would not declare an end to hostilities, but rather a humanitarian ceasefire for the burial of the dead, without any condition or obligation to refrain from resuming fighting afterward. I voiced my disagreement with these preconditions because the Russian President and I had agreed on establishing a ceasefire without preconditions. Furthermore, even if I were to agree to the withdrawal of troops, there was no guarantee that Azerbaijan would not continue its offensive during the retreat. Nevertheless, I showed some flexibility. I proposed the possibility of joint use of water from the Khuda Aferin reservoir, suggesting that Nagorno Karabakh could not obstruct Azerbaijani access to the reservoir. I also suggested discussing the condition for the return of Askerov and Guliyev if Azerbaijan specified how many Armenian captives it was prepared to return with Russian mediation. However, I found the precondition of surrendering Fizuli without a fight along the banks of the Araks River unacceptable. On the other hand, I fully accepted the proposal for a humanitarian ceasefire to bury the deceased,” Pashinyan explained.

Putin told Pashinyan on October 9 that Azerbaijan was ready to establish a ceasefire starting on October 9-

10. The foreign ministers of the two sides were invited to Moscow for discussions, and the exchange of captives and bodies of the dead was also supposed to be discussed. Pashinyan said he agreed to the offer.

Subsequently, the Kremlin published a statement, and a statement was issued after the foreign ministerial meeting. Following this statement, Pashinyan ordered the military to maintain the ceasefire. However, after brief pauses, Azerbaijan launched a more intense attack, bombarding the territory of the former NKAO, including Stepanakert, Martakert, and assaulting Hadrut.

“Of course, the troops were ordered to take every necessary action to stop the Azerbaijani attack, but simultaneously diplomatic efforts were underway to establish a ceasefire based on the Moscow document. The deployment of Russian military observers on both sides of the line of contact for monitoring the situation was being considered. However, Azerbaijan consistently avoided such a solution and intensified its military operations,” Pashinyan said.

The Armenian PM mentioned that he had several conversations with Putin in the following days on how to achieve a ceasefire.

“Analyzing the situation in our internal discussions, my conclusion was the following: Azerbaijan would not agree to a ceasefire until its advance was thwarted. This was essentially the balanced scenario for ending the hostilities. I realized that if such a scenario was impossible, and the situation on the battlefield was not optimistic, the only viable option was a compromised ceasefire. Other alternatives were not realistic because days had passed since the rather balanced ceasefire statement, yet it was impossible to establish a ceasefire,” Pashinyan said.

Armenian, French Defense Ministers

Continued from page 1

standings.”

No details of those agreements have been made public so far. It remains unclear whether France, which is regularly accused by Azerbaijan of making pro-Armenian statements, is ready to provide any military assistance to Armenia.

“We certainly support the peace talks that have started with Azerbaijan,

but France must help Armenia to defend and protect itself!” Christian Cambon, the chairman of the French Senate’s committee on defense and foreign affairs, tweeted after meeting with Papikyan on Monday.

The Armenian minister attended the opening ceremony of the Paris Airshow earlier on Monday. He visited exhibition booths of French military-industrial enterprises and met with company leaders.

US Embassy

Continued from page 1

Russian Foreign Ministry spokeswoman Maria Zakharova said at a news briefing that she was familiar with the

publications on this topic, adding that if the facts are confirmed, the American side will be obliged to provide clarifications.

Յո՞ երթաս Թուրքիա - Quo Vadis Turkiye

ՓԱՆՈՍ ԹԻԹԻՉԵԱՆ

Այս տարուան անցնող Մայիսի վերջերսը թիւերնեքն յաղթական դուրս եկաւ Նախագահ Էրտողան: Այդ ձեւով նախագահութիւնն ու խորհրդարանը Մէճլէս, գէթ հինգ տարուան համար մնացին էրտողանին եւ անոր «Արդարութիւն եւ Բարգաւաճում» (AKP) կոչուած կուսակցութեան մականին տակ:

Մեր ներկայ յօդուածով պիտի ջանանք շատ ամփոփ ու ոչ-ամբողջական պատկերը տալ թէ ներկայիս ի՞նչ հանգրուանէ կ'անցնի Թուրքիան եւ դէպի ու՞ր կ'ընթացայ:

Այս վերջին ընտրութիւններու ժամանակ, էրտողան կարծիք ու խիստ ընդիմութիւն մը գտաւ իր դիմաց: Վեց կուսակցութիւններու համախմբում մը, որ "The National Alliance" կը կոչուէր: Այդ կուսակցութիւնները մէկ հասարակաց նպատակ կը հետապնդէին՝ Նախագահ Էրտողանը վար առնել իր աթոռէն: Անոնք իրենց թեկնածու ունէին Քէմալական կուսակցութեան պատկանող Kilicdaroglu-ն, որ կը հաւատար secular արեւմտամէտ ու աշխարհիկ ակադեմիստներուն ու ապրելակերպին: Այդ դաշնութիւնը այս պարագային լաւ պատրաստուած էր: Քէթ Էրտողանին չափքուէ հաւաքած էր, հակառակ այն իրողութեան որ էրտողանը ընդհանրապէս ընտրութիւններ կը շահէր տակաւին ընտրութիւն տեղի չունեցած: Շնորհիւ իր բռնութիւններուն ու զանազան մէքէնայութիւններուն: Էրտողանին համար խորհրդարան կոչուածը պարզապէս տեմքրասիյի երեւոյթը տուող կեղծ շարք մըն էր: Եւ առիթով մը ան ըսած էր «Տեմքրասիւն շոգեկառք մըն է որ երբ կայան հասնի վար կ'իջնէս»: Այսինքն ժողովրդավարութիւնը պարզապէս միջոց մըն էր: Եւ իր նպատակը եղած էր իր վերջոյ երկրին մէջ հաստատել իսլամ-պահպանողական autocracy մը, կռնակ ունենալով Անատոլիոյ պուրժուակին: Էրտողանին արմատներն ալ կ'երթան մինչեւ 1950-ական թուականները: Ատնան Մէնտերէսի իշխանութեան օրով, պետութեան հսկողութեան տակ, արտօնուեցաւ «ճամի»ներ հիմնել: Էրտողան այդ «ճամի»ներէն շրջանաւարտ էր:

Այսպէս, էրտողանի յաղթանակով, Թուրք ընկերութիւնը բեւեռացուած ընկերութեան մը կը վերածուէր: Գրեթէ իրարու հաւասար ուժով քուէներ շահող եւ մէկը միւսին իսկական հակապատկերը: Ուշագրաւ երեւոյթ է որ երկրին գլխաւոր քաղաքները՝ Իսթամպուլ, Անքարա եւ Իզմիր, ընդիմադիրներուն կողմն են, արեւմտեան բարքերով: Այդ փաստեցին նախկին քաղաքապետարանական ընտրութիւնները հակառակ Նախագահ Էրտողանին ձեռք առած ապօրինի միջոցառումներուն:

Իրերու այս դրութեան մէջ դէպի ու՞ր կ'ընթանայ երկիրը ներկայ կարեւոր հանգրուանին: Արդե՞օք էրտողան պիտի շարունակէ իր վարած ներքին ու արտաքին քաղաքականութիւնը: Կարելի չէ այժմէն գուշակել: Քաղաքականութիւն ըսուածը, օրը օրին, յարափոփոխ business մըն է: Մենք պիտի փորձենք տալ այն ինչ որ համաշխարհային կլոպալ եւ շրջանային Regional մակարդակով տեղի կ'ունենայ ներկայիս եւ թէ հաւանականօրէն ի՞նչ դիրք կրնայ որդեգրել էրտողան: Հիմա, որ գէթ հինգ տարով ան իր դիրքը ամրապնդած է երկրին մէջ:

Ամէն բանէ առաջ, նկատի առնելով Թուրքիոյ ներքին կեանքը, ի՞նչ ստիպողականներու առջեւ կը գտնուի Թուրքիոյ ներկայ իշխանութիւնը:

Առաջինը՝ Թուրքիոյ ներկայ տնտեսութեան բարելաւումը: Ինչպէս գիտենք, ի մասնաւորի վերջին քանի մը տարիներուն, Թուրքիոյ տնտեսութիւնը գահավէժի ենթարկուած է: Երկրին սղաճը inflation-ը գլուխը առած գացած է, մէկ երկու տարիներու ընթացքին շուրջ 88 առ հարիւր բարձրանալով: Թրքական լիրա-ն իր գնողական արժէքը տասնապատիկ կորսնցուցած է բաղդատմամբ ամերիկեան տոլարին: Այսպիսի պարագաներուն, դրամատունները interest rate-ը կը բարձրացնեն անխուսափելիօրէն: Սակայն էրտողան ճիշդ հակառակ միջոցառումին կը դիմէր:

Երկրորդ ստիպողական հարցը՝ տարիներէ ի վեր թրքական նկուղներու մէջ տառապող հազարաւոր մարդոց ողբերգութեան լուծում մի գտնելն է: Անոնք այդ անմարդկային վիճակներուն մատուցել էին 2016-ի էրտողանի դէմ տեղի ունեցած ճախող պետական հարուածին Coup D'etat հետեւանքով: Հարիւր հազարաւոր ժողովուրդային, համալսարաններու դասախօսներ, ակադեմիական անձնաւորութիւններ ու բանակի սպաներ իրենց կեանքը պիտի կորսնցնէին կամ բանտարկութեան պիտի մատնուէին:

Այժմ ի՞նչ միջոցառումի պիտի դիմէ էրտողան յայտնի չէ տակաւին: Ան պիտի շարունակէ՞ բանտարկեալները բանտերու մէջ պահել եւ կամ աւելի մարդկային դիմագիծ ձեւացնելու համար ազատութիւն պիտի շնորհէ անոնց:

Ներկայ հանգրուանին, ինչպիսի՞ արտաքին քաղաքականութիւն պիտի վարէ Նախագահ էրտողան ու անոր AKP կուսակցութիւնը կլոպալ եւ շրջանային regional մարգերու մէջ:

Ա. Կլոպալ Մարդ - Ներկայիս, կլոպալ առումով, աշխարհը խիստ վտանգաւոր շրջան մը կը բոլորէ, գուցէ յոռեգոյնը իր գոյութենէն ասդին: Քանի մը շաբաթ առաջ, The Economist շաբաթաթերթը լայն տեղ յատկացուցած էր Հէնրի Քիսինճըր-ի տեսակէտներուն, թէ ուր հասած է մարդկութիւնը ներկայիս: Քիսինճըր, որ այժմ հարիւր տարեկան է, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր. «Եթէ Ամերիկան եւ Չինաստանը իրարու հետ փոխադարձ գիշումներով հաշտութեան եզր մը չգտնեն եւ շարունակեն Artificial Intelligence մարզի մէջ իրենց մրցակցութիւնը, ներկայ տասնամեակը չլրացած երրորդ համաշխարհային պատերազմը տեղի պիտի ունենայ»: Այս յայտարարութիւնը ընող Քիսինճըր-ը ճանչցուած է իբրեւ ամբողջ աշխարհի թիւ մէկ դիւանագէտը, քաղաքագէտը, փորձառու իմաստուն մարդը:

Թուրքիան, իր աշխարհագրական եւ աշխարհաքաղաքական ու տնտեսական կշիռով, նկատառելի դիրք մը կը գրաւէ: Անոր խօսքը, խաղաղութեան ի նպաստ, մեծ արժէք կրնայ ներկայացնել: Սակայն ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ էրտողան, տակաւին կը մնայ մշուշապատ:

Շրջանային Regional Մարդ - Պարաթ Օպամա-ի վարչակազմի օրէնքն սկսեալ, Ամերիկայի քաղաքագէտները այն համոզումը ունեցած են, որ եթէ ներկայ ընթացքով շարունակեն, աշխարհի ուժի հաւասարակշռութիւնը Չինաստանի պիտի անցնի: Ուստի Ամերիկան եւ Եւրոպան իրենց ուշադրութեան գլխաւոր կիզակէտ (focus) պէտք է դարձնեն Չինաստանը: Եւ այդպէս ալ սկսաւ շարժիլ Ամերիկան, ՕպամաՅի օրերէն սկսեալ ու շարունակելով Թրամբ-ի վարչակարգի շրջանին: Ճիշդ էր այդ քաղաքականութիւնը: Այսուհանդերձ, Ամերիկայի կողմէ Միջին Արեւելքի անտեսումը մեծ պարագ մը պիտի ստեղծէր տարածաշրջանին մէջ:

Այդ պարագայը շուտով պիտի գային լեցնելու Ռուսիան, Սուրիան եւ Իրանը: Ռուսիան՝ ռազմական խարխիս հաստատելով Սուրիոյ Լաթաքիոյ նաւահանգիստին կից: Այդ մէկը գլխաւոր ազդակը պիտի դառնար, արեւմուտքի թշնամի նկատուող Պաշիւր Ասատ-ի վարչակարգին ամրապնդման: Թուրքիան, կասեցնելու համար Քիւրտերու Սուրիոյ հիւսիսային արեւմտեան մասին վրայ ինքնավար իշխանութիւն հաստատելը, իր գործը դրկեց դէպի հարաւ: Իսկ Իրան, աթոմական ուժի տէր դառնալու ժամկէտը արագացնելով, Ամերիկայի ուշադրութեան առարկայ դարձաւ: Միւս կողմէ, Իսլամ ծայրալեզական ISIS կազմակերպութիւնը իր սեփական հանրապետութիւնը պիտի հիմնէր Աուրիոյ արեւելեան շրջանները: Վտանգ մը, որ արմատախիլ ընելու համար, Ամերիկան դաշնակցելով Քիւրտերու եւ Ռուսիոյ հետ, առաւելաբար, պիտի կործանէր ISIS-ի գոյութիւնը: Հարկ չկայ աւելի մանրամասնութիւններու մէջ մտնել:

Ի վերջոյ Ուաշինկթըն պիտի անդրադառնար, որ Միջին Արեւելքը բոլորովին երեսի վրայ թողուլը մեծ վնասներու կ'ենթարկէր գինք: Արաբական երկիրները սկսած էին այլեւս գործնապաշտ pragmatic քաղաքականութիւն վարել: Այսինքն իւրաքանչիւր արաբ երկիր սկսաւ կեդրոնանալ իր երկրի շահերուն վրայ, քան շարժիլ ընդհանուր արաբական նկատառումներով: Սաուտի Արաբիան, տարածաշրջանի գիւաւոր երկիրը, կռնակ դարձուց Ամերիկային: Ապացոյց, երբ Ուքրաինոյ պատերազմի ստեղծ քարիւղի գիները սկսան բարձրանալ, Ամերիկա խնդրեց Սաուտի Արաբիոյ թագաժառանգ Crown Prince Mohammed Bin Salman-էն քարիւղի արտադրութիւնը աւելցնել, ան մերժեց: Ան, Ռուսիոյ հետ միատեղ, նոյնը պահեց Քարիւղի արտադրութիւնը: Այսինքն, գիները բարձր պահեցին: Բան մը՝ որմէ Ռուսիան մեծ օգուտ պիտի քաղէր իր նեղ օրերուն: Բաւարարուինք այս քանով:

Արաբական երկիրները այլեւս իրենց վստահութիւնը կորսնցուցած էին իրենց տասնամեակներու դաշնակից Ուաշինկթընի վրայ, անոր կիրառուած երկթիմի քաղաքականութեան պատճառով: Ինչպէս վերեւը մատնանշեցինք, pragmatism որդեգրելով, անոնք իրենց սեփական շահերով սկսան առաջնորդուիլ: Օրինակ, Սէուտական Արաբեան այլեւս դադրեցաւ Լիբանանի Սիւննի ղեկավարութեան նիւթապէս թէ քաղաքականապէս օժանդակելէ:

Այս բոլոր իրադարձութիւնները նկատի ունենալով, Ուաշինկթընը անդրադարձաւ որ մեծ սխալ մը գործած էր Միջին Արեւելքի իր վարած քաղաքականութեան մէջ: Քաղաքականութիւն մը, որ պիտի շարունակուէր Պայտընի շրջանին: Այժմ Պայտընի վարչակարգը համոզուած է որ պահելով հանդերձ ամերիկեան արեւելեան քաղաքականութիւնը, հարկ է Միջին Արեւելքը:

Եւ ի վերջոյ Ուաշինկթըն պիտի անդրադառնար, որ Միջին Արեւելքը բոլորովին երեսի վրայ թողուլը մեծ վնասներու կ'ենթարկէր գինք: Արաբական երկիրները սկսած էին այլեւս գործնապաշտ pragmatic քաղաքականութիւն վարել: Այսինքն իւրաքանչիւր արաբ երկիր սկսաւ կեդրոնանալ իր երկրի շահերուն վրայ, քան շարժիլ ընդհանուր արաբական նկատառումներով: Սաուտի Արաբիան, տարածաշրջանի գիւաւոր երկիրը, կռնակ դարձուց Ամերիկային: Ապացոյց, երբ Ուքրաինոյ պատերազմի ստեղծ քարիւղի գիները սկսան բարձրանալ, Ամերիկա խնդրեց Սաուտի Արաբիոյ թագաժառանգ Crown Prince Mohammed Bin Salman-էն քարիւղի արտադրութիւնը աւելցնել, ան մերժեց: Ան, Ռուսիոյ հետ միատեղ, նոյնը պահեց Քարիւղի արտադրութիւնը: Այսինքն, գիները բարձր պահեցին: Բան մը՝ որմէ Ռուսիան մեծ օգուտ պիտի քաղէր իր նեղ օրերուն: Բաւարարուինք այս քանով:

Շար.ը էջ 15

ARMENIAN EDUCATIONAL BENEVOLENT UNION

AEBU SCHOLARSHIP PROGRAM

APPLICATIONS NOW OPEN

Through June 30, 2023

All eligible undergraduate students of Armenian descent are invited to apply.

To apply, visit our website

WWW.AEBU.ORG

EMPOWERING OUR YOUTH FOR A BRIGHTER FUTURE

626•344•7321

AEBU SCHOLARSHIP FUND COMMITTEE
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91104

Արամ Խաչատուրեանի Ծննդեան 120-Ամեակը Արամ Խաչատուրեանի Հայկական Երգերը

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

Այս յօդուածը գրելուց առաջ, ես ուշի-ուշով նայեցի Արամ Խաչատուրեանի մասին եղած գրականութեան եւ յօդուածների մատենագիտական ողջ ցանկը, սակայն ոչինչ չգտայ, գէթ մէկ նիւթ, որ վերաբերուէր կոմպոզիտորի հայկական երգային ժառանգութեանը: Նրա երգերը շատ չեն, մատենների վրայ կարելի է հաշուել: Ամէն պարագայի կարծում ենք արժէ դրանց անդրադառնալ:

Հետաքրքիրն այն է, որ Խաչատուրեանը միշտ է ձգտել աւելի շատ երգեր գրել, բայց իր տիտանային, ես կ'ասէի աշխարհածաւալ մտածողութիւնը մշտապէս խանգարել է իրեն երգեր, մանաւանդ՝ լաւ երգեր գրելուն:

Երիտասարդ կոմպոզիտոր էր՝ գար Յովհաննիսեանին գրած նամակում ասա թէ ինչ է ասում Խաչատուրեանը:

«Շնորհակալ եմ «Երեւան» երգի տարածուածութեան մասին յայտնելու համար: Գրաշին (Աշոտ Գրաշին՝ տեքստի հեղինակ, - ՀԵՆ. Ա.) այդ մասին ինձ ոչինչ չի գրում: Ես ուրախանում եմ, երգը գնաց: Ես չգիտեմ, միւս երգերն ինչո՞ւ չեն կատարուում»

Ինքնին հասկանալի է, որ հեղինակի միւս երգերը պէտք եղածի չափ չեն սիրուել ու գնահատուել ժողովրդի կողմից:

Երաժշտագէտ Մարգարիտ Յարութիւնեանին գրած մի նամակում Խաչատուրեանը դարձեալ իր դժգոհութիւնն է յայտնում, այս անգամ արդէն որոշակի մի երգի կապակցութեամբ:

«Աշոտ Սաթեանն ինձ ասաց, որ իմ երգը («Մտրի խօսք», - ՀԵՆ. Ա.) Երեւանում յաջողութիւն չի ունեցել կուսակցութեան համագումարին նուիրուած համերգին»:

Այո, երգահան, երգային կոմպոզիտոր չէ Արամ Խաչատուրեանը, եւ սակայն նրա հայկական մի քանի երգերը, մանաւանդ՝ Խորհրդային Հայաստանի Հիմնը, լաւ իսկական հայկական երգեր են, որոնք արդարօրէն նուաճել են հայ մարդու սիրտը թէ՛ Մայր Հայրենիքում եւ թէ՛ Սփիւռքում:

Դրանք այն երգերն են (դժբախտաբար միայն չորս երգ), որոնք երկար տարիների ընթացքում երգուում են ժողովրդի կողմից:

Արամ Խաչատուրեանի՝ որպէս «երգային» կոմպոզիտոր ձեւաւորմանը զգալիօրէն նպաստել է Եկմալեանի, Կարա Մուրզայի խմբերգերի, ինչպէս նաեւ ժամանակին լաւագոյնս յայտնի երգիչ Շարա Տալեանի ղեկավարած Գուսանա-

կան համոյթի գործերի ունկնդրումը:

1935 թուականին, Խորհրդային երկրում առաջին անգամ շարժապատկերի (ֆիլմ) պատուանդակի վրա երեւաց հայկական առաջին հնչունային «Պէպօ» ֆիլմը, որի երաժշտութիւնը գրել է Արամ Խաչատուրեանը:

Պէպօյի յուզիչ ու սրտառուչ երգը անմիջապէս մտաւ ժողովրդի հոգու մէջ ու դարձաւ նրա սեփականութիւնը: Ընդամենը վեց տակտանոց երգը, զանազան տարբերակներով անցնելով քաղաքից-քաղաք, գիւղից-գիւղ, ժամանակի ընթացքում դարձաւ ժողովրդական երգ: Պատահական չէ, որ նոյնիսկ այսօր, երգի ստեղծումից 90 տարի անց, քչերը գիտեն, կամ յիշում են, որ երգի հեղինակը Արամ Խաչատուրեանն է:

Անկասկած, Պէպօյի երգի ժողովրդականացմանը նպաստեց նաեւ Եղիշէ Չարենցի հոյակապ բանաստեղծութիւնը:

Ինքը՝ Արամ Խաչատուրեանը ականատես է եղել իր երգի կատարման հետեւալ դէպքին:

Հայաստանի շրջաններից մէկում, ինքնագործունէութեան համերգին կատարում են «Պէպօյի երգը»: Ներկայ հասարակութեանը այդ երգը ներկայացուում է որպէս ժողովրդական երգ:

- Ի՞նչ էր տեղի ունեցել: Պատմում է կոմպոզիտորը, - Սիրելիով այդ մեղեդին, մարդիկ այն ընդունել էին իբրեւ ժողովրդական երգ: Կարող էի աւելի լաւ պարզեւստանալ իմ աշխատանքի համար:

Ասեմ, որ ինքս դիմել եմ Խաչատուրեանի Պէպօյի երաժշտութեանը՝ այն վերածելով լայնկտալ մեներգ-երգչախումբ-սիմֆոնիկ նուագախումբ համաձուլուածքով երաժշտական պոէմի, որը կատարուել կոմպոզիտորի նախկին յրբեւեանական համերգների ժամանակ, Ոչ միացեալ Նահանգներում, այլեւ Հայաստանում, Աւստրալիայում եւ Ստամբուլում:

«Վոկալ ինտերմէցցօ», - այսպէս է կոչուում Խաչատուրեանի միակ լուրջ մասնագիտական (պրոֆեսիոնալ) գործը, - երեք մեներգ՝ գրուած հայ բանաստեղծների տեքստերով: Կոմպոզիտորն այն նուիրել է կնոջը՝ կոմպոզիտոր Նինա Մակարովային:

Սա մի վոկալ-սիմֆոնիկ եռմասանի սիւիտ է (շարք), որի իւրաքանչիւր մաս ունի իր անուանումը:

«ՊՈՆՍ» (խօսք՝ Յարութիւն թումանեան) «ԱԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆ» («Ախթամար», խօսք՝ Յով. Թումանեան), «ՆԵՐՔՈՂ» («Գնացէք իմ աստղը», - խօսք՝ Մ. Պէշիկթաշլ-

եան):

Նրբահիւս, քնարական բանաստեղծական զգացումներով է տոգորուած այս ստեղծագործութիւնը: Եթէ հաշուի առնելու լինենք այդ գործի գրութեան թուականը՝ 1944, ապա միայն ապշել կարելի է այն հանգամանքի վրայ, թէ ինչպէ՞ս է յաջողուել կոպոզիտորին՝ Մոսկուայում, հիմնականում ռուս երաժիշտներով շրջապատուած միջավայրում, շունդալից երկու սիմֆոնիաներից, երեք կոնցերտներից, «Գայանէ» բալետից յետոյ, պատերազմի այդ արնախումբ տարիներին ստեղծել այդպիսի մի գողտրիկ ստեղծագործութիւն, այն էլ՝ հայ բանաստեղծների քնարական դեքստերի հիման վրայ:

Արեան կանչն էր, որ գարթնել էր կոմպոզիտորի երակներում ու երեւակալութեան մէջ ու դրդել նրան՝ սիրոյն նուիրուած մի եռապատում գրել:

Նոյն կանչով էր որ յաւերժութեան ճամբի մէջ մտաւ «Որսկան ախպեր» հայկական ծողովրդական երգը Խաչատուրեանի երկրորդ սիմֆոնիայում:

«Վոկալ ինտերմէցցօ»-ի առաջին մասը, որ կոչուում է «Պոէմ», գրուած է աշուղական երգի ոճով, արտաքուստ հանրապատից (առանց նախապատրաստուելու) մեղեդիների վրայ, մի երեւոյթ, որն աւելի է ընդգծում կոմպոզիտորի անմիջական կապը հայկական ժողովրդական-գուսանական մեղեդիների հետ: Սակայն ինտրուդուկտիւստ (գործիքային) կոմպոզիտորի կողմից այն Պոէմ անուանելը զայն է նրանից, որ Խաչատուրեանը այդ մասը դիտում է որպէս սիմֆոնիկ մեներգ (արիա): Այդ պատճառով է, որ երգը լսելիս, տեղ-տեղ ունկնդիրը թւում է թէ մեղեդին նուագախումբի ձայներից մէկն է:

«Վոկալ ինտերմէցցօ»-ի երկրորդ մասը, որ կոչուում է «Աւանդութիւն», աւելի գրաւիչ է ու երգային՝ քան առաջին մասը: Յով.

Թումանեանի կողմից վերապատմուած Վանի աւանդութիւնը կենդանի կերպարանք է ստացել Խաչատուրեանի տաղանդի շնորհիւ: Կոմպոզիտորը այս մասում աւելի լրջօրէն է մօտեցել մեղեդու հիւսուածքին, որն աւելի մեղեդային է ու ինքնուրոյն, քան առաջին մասի մեղեդին: Բնութեան սքանչելի պատկերը, գիշերուայ Վանա լիճը, Թամարի առինքնող զեղեցկութիւնը, սիրոյ բերկրանքն ու սիրող գոյգերի հոգեկան տուայտանքները սքանչելի են վերարտադրուած նուագախումբի հարուստ երգապնակում:

«Վոկալ ինտերմէցցօ» եռապատումի վերջին արիան կոչուում է «Ներբող»: Սա աւելի շուտ ձօն է՝ ուղղուած հեռաւոր սիրուհուն. Գնացէ՛ք, իմ տաղք, գնացէ՛ք առ կոյս,

Գնացէ՛ք մեղմով եւ եւ պատկառոտ,

Ծաւ աչաց, նորա ի լոյս Ձուարթացք անծկակարօտ:

Պէշիկթաշլեանի այս հոյակապ քառեակը չէր կարող բարութեան, սիրոյ յուզումի անկեղծ զգացումներ չ'առաջացնել Խաչատուրեանի երեւակալութեան մէջ: Ինչպէս եռապատումի նախորդ երկու մասերում, այստեղ նոյնպէս էլ աւելի ցայտուն է նուագախումբի հնչողութիւնը:

Ի՞նչ կարող ես անել, Արամ Խաչատուրեանի մօտ ամէն մի մարդկային նուրբ, քնարական զգացողութիւն պատկերաւորուում է մեծ, համապարփակ, հզօր երեւակալութեամբ: Այդ է պառճաւը, որ այս մասը աւելի, քան նախորդ երկու մասը, ունկնդրի կողմից ընկալում է որպէս սիմֆոնիկ գործ՝ վոկալ ընկերակցութեամբ:

«Վոկալ ինտերմէցցօ»-ն ժողովրդականութիւն չբերեց Խաչատուրեանին: Այս երեւոյթը լրջօրէն անհանգստացնում էր կոմպոզիտորին: Նա ցանկանում էր գրել

Շար.ը էջ 15

ՀՈՒՈՒՄՆԻ ԱՌԻՒՎԵՅԻ ԱՌԻՄՏԻՒ ԹՊ

Հովանաւորութեամբ՝

Թնմիս Բարեցան Առաջնորդ

ԳԵՐՇ. Տ. ՅՈՎՆԱՆ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Կազմակերպութեամբ՝

«ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

Դասախօսութիւններու շարքին երրորդը

ՀԱՄԱՀԵԱՐՀԱՅԻՆ ՀԱՅՎԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՆ ՈՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ՝ ՓՈԽԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ ԵՒ ՈՒՂԻՆԵՐ ԴԵՊԻ ԽՈՐԱՅՎԱԾ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆ

Կը ներկայացնէ՝

Լուս Անելլարի ՀՀ նախկին Ընդհանուր Հիւպատոս

Վսեմաշուք Տիար

Դեսպան ԱՐՄԷՆ ԲԱՅԲՈՒՐԴԵԱՆ

Հինգշաբթի, Յուլիս 6, 2023, երեկոյեան ժամը 7:00ին

Առաջնորդարանի «ԱՐՄԷՆ ՀԱՄԱՐ» սրահին մէջ
3325 N. Glenoaks Blvd., Burbank, CA 91504

Մտնողը ազատ Հիւրասիրտութիւն

Եկեղեցին Զարկ է որ Տազնապի Տազնապիլը Գործելու Զսպանակն է

ԶԱԻԵՆ ԽԱՆՃԵԱՆ*

Հրանդ Միհրան Կիլգեղեան բարեպաշտ եւ հաւատացեալ անձ մըն էր: Իր հաւատքի խարխուլը նետած է Պոլսոյ Կեստիկ-Փաշայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցի եւ նախակրթարանի դասարաններուն մէջ: Կանուխ տարիքէն վայելած է հոգատարութիւնը կրթական եւ եկեղեցական գործիչ, հայերէն լեզուի, հայ եկեղեցւոյ, մշակոյթի եւ պատմութեան ջահակիր Փրոֆ. Եղիա Քասունիի, իր մէջ արմատացնելով ազգային գիտակցութեան եւ քրիստոնէական հաւատքի անխարդախ նկարագիր մը:

Կիլգեղեան քսան տարեկան հասակին գինուորագրուելով կը մտնէ թրքական բանակի ծառայութեան մէջ ուղղուելով ներքին գաւառներ ուր 42 ամսուայ ընթացքին ականատէս կը հանդիսանայ հայ ժողովուրդի կորսուած, աւերուած եւ թալանուած դարաւոր ժառանգութեան ինչպէս նաեւ մնացորդացի բեկորներու ստուերային (underground) կեանքին, «հայ ծնած ըլլալու ամօթին», հալածանքին, հետապնդումին, անարգանքին: Իմացած էր թէ «Թողաւոր մէջ հայտնաց փաշա մը խստիւ արգիլած է հայերէնը՝ սպառնալով որ հայերէն խօսողին լեզուն կը կտրէ»: Իմացած է թէ «Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցի մը կար.....Ձինեմթերանոց էր, եւ ինչ գարմանք որ պահակները հայ էին: Պոլսեցի հայ գինուոր մը ըսաւ..Սնտուկներով ռազմական նիւթերը մենք կրեցինք եւ տեղաւորեցինք եկեղեցիին մէջ, խորանին ետին գետինը կափարիչ մը կար, երբ բացինք՝ գանկերով լեցուն էր»:

Կիլգեղեանի գինուորական ծառայութեան շրջանի միջաւանի տեսիլքը, «գրաւելով, իւրացնելով, նախատեսելով, ամենատարրական իրաւունքներէ՝ լեզուէն, հաւատքէն եւ մշակոյթէն մեզ զրկելով ազգը բնաջնջելու» ոճի ու գեհնական անդրադարձը գինք մը մղեն տազնապելու «ես ի՞նչ կրնամ ընել, իմ բաժինս բերել ազգիս մնացորդացին օգտակար ըլլալու»: Բան մը պէտք է ընեմի տազնապել կ'ընկալէ իր ամբողջ էութիւնը:

Կիլգեղեան բան մը ըրաւ: Մե՛ծ բան մը:

Հետեւելով մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի պատուիրանին - Մատթ. 16:24, Կիլգեղեան ետին ձգեց իր արհեստն եւ մասնագիտութիւնը, ուրացաւ իր արուեստն ու երգեցողութեան տաղանդի կարողականութիւնը (potential) եւ վերցնելով խաչը իր կեանքը նուիրեց փրկելու Անատոլուի տարածքին վրայ գտնուող իսլամացած, քրտացած եւ կամ իսլամանալու վտանգին տակ գտնուող հարիւրաւոր պարման պարմանուհիներ հաւաքելով գանոնք նախ Կեստիկ Փաշայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ նկուղին մէջ ապա Աւետարանականի ալ օգնութեամբ, Թուրքիայի Քէմբ Արմէնի հրաշք «Աթլանդիսի»»: Այդ փրկութեանը ամենահանրածանօթ սանը հանդիսացաւ Հայ ազգի նահատակ հերոս՝ Հրանդ Տինքն ու անոր կենակից Ռաքել Տինքն:

Երեսուն հինգ տարիներ առաջ, Հայաստանի աղիտալի երկրաշարժի մարդկային եւ ազգային ողբեր-

գութեան գոյժը յեղաշրջեց հաւատացեալ եւ աստուածավախ Ամերիկահայ ընտանիքի մը Պոսթոնի հանգստաւէտ տան խաղաղ մթնոլորտը, մղելով տազնապած տան Տիկինը իր կողակիցին ուղղելու աղերսալի բայց վճռակամ կոչ մը «Բան մը պէտք է ընենք»:

Յաջորդող մի քանի շաբաթներու ընթացքին «բան մը պէտք է ընել» ու կամքը, վճռակամութիւնը եւ յանձնառութիւնը իրականացուցին Պաղ Պատերազմի ճակատող կողմերու միջեւ հրաշալի, անզուգական եւ աներեւակայելի գաղտնի գործակցութեան ծրագիր մը որու արդիւնքը եղաւ միլիոնաւոր տոլարներու արժողութեամբ բժշկական սարգաւորումներու - Dialysis machines, բժիշկներու եւ մասնագէտներու հերթական տեղափոխութիւնը Ամերիկեան գինուորական խարխուլներէ դէպի Երեւան, սաւառնած Սովետական օդանաւերու վրայ, որոնք առաջին անգամ ըլլալով էջք կը կատարէին ՄՆու գինուորական խարխուլներու մէջ: Այդ տազնապահար՝ «Բան մը ընող»ներու օղակը կը բոլորէր Պոսթոնի գոյգէն սկսած, Harvard եւ Yale համալսարաններու ֆուլթայքի խումբերու վրայ իրար դէմ ճակատող Baxter Internationalի նախագահը եւ այդ օրերու ՄՆու ազդեցիկ քաղաքական գործիչ եւ տան Տիրոջ ծանօթ ազդեցիկ Մերակուտական մը:

Վերոյիշեան երկու օրինակները կենդանի վկայութիւններ են թէ բարեգործութեան համար տազնապելը, Աստուծոյ սիրոյն վրայ խարխուլած հաւատքի բնական արդիւնքն է:

Մախրասեան «Հայերէն Բացատրական Բառարան»ի մէջ հետեւեալ բացատրութիւնը կը կարդանք «տազնապ» գոյականին: «Գործերու լարուած՝ վտանգաւոր դրութիւն, որ պէտք է լուծուի այս կամ այն կողմ»:

«Բան մը պէտք է ընել»ը տազնապել կը պարտադրէ իսկ տազնապիլը Քրիստոնէական հաւատքի վրայ հիմնուած՝ մարդ արարածի Աստուծոյ սիրոյն հայելին դառնալն է, հոգալով իր համակարգի վրայ գտնուող Աստուծոյ ստեղծած գաւակները:

Տազնապելու բացակայութիւնը անտարբերութիւնն է: Անտարբերութիւն որ կը չիշեցնէ Լաւոդիկէի եկեղեցիին գրուած նամակը ուր կ'ըսէ Յայտ. Յովհ. 3:15ի մէջ, «Գիտեմ թու գործերը, որ ոչ պաղ ես ու ոչ տաք. Երանի թէ պաղ ըլլալիս կամ տաք»:

Մարդկային կեանքի եւ գոյութեան էութիւնը նուէրն է Աստուծոյ սիրոյն եւ ստեղծագործութեան: Աստուած ամբողջացուցած է հրաշքը: Ես եւ դուն կոչուած ենք ըլլալու այն ամէնօրեայ լոյսը որ կը բացայատէ եւ կը ծաւալէ Աստուածային ճշմարտութիւնները, ստեղծագործութեան հրաշքը, Քրիստոսի մարդեղացումի պատգամը, անոր մահուան գինով վճառուած մեղքերու թողութիւնը, փրկութեան խոստումը եւ իր գծած ճանապարհին վրայ մեր ուղեւորութիւնը:

Ահաւասիկ իր գծած ճանապարհին օրինակ մը: Մատթ. 4:16ի մէջ Յիսուս կ'ըսէ: «Այնպէս թող լուսաւորուի ձեր լոյսը մարդոց առջեւ որ տեսնեն ձեր բարի գործերը ու փառաւորէն ձեր Հայրը որ երկինքն է»:

Աստուածաբանական համոզում է թէ փրկութիւնը Աստուծոյ շնորհքին պտուղն է եւ ոչ մեր գործերուն վարձատրութիւնը: Բայց գոյժ՝ ոչ մէկ Քրիստոնէայ չպահուողի այս հաստատումի բողոքն ետին եւ ծուլութեամբ ու բացասական կեանքի ընթացքով առանց գործելու ակնկալէ Աստուծոյ շնորհքով պարգեւուած յաւիտենական կեանքը: Յակոբոս Առաքեալ առանց բառերը ծամծմելու կը հաստատէ այս՝ Երկրորդ Գլխու 14րդ համարին մէջ: «Ի՞նչ օգուտ է, եղբայրներս եթէ մէկը ըսէ թէ հաւատք ունի ու գործ չունենայ»:

Մարդկային ցաւը, տառապանքը, նեղութիւնը, մեղքը, անարդարութիւնը վիճակներ են որոնք հաւատացեալ մարդ արարածը մղելու են տազնապելու որու արդիւնքը բարիքի ծծնդոցն է:

Տակաւին աւելի յստակացնելու համար գործելու եւ գործերու կարեւորութիւնը, դիմենք մարդեղացած Աստուծոյ՝ Քրիստոսի, երկրի վրայ ապրած կեանքի օրինակին:

Ինչ գարմանահրաշ են Քրիստոս Յիսուսի կատարած հրաշքները իր մարդեղութեան շրջանին: Աւետարանները նուազագոյն 37 հրաշքներ կը յիշատակեն եւ այս փոքր տոկոսը կը նկատուի Քրիստոսի գործած հրաշքներուն: Յիսուս բժշկեց հիւանդները, ջուրը գինիի փոխեց, մեռելները կեանքի կոչեց եւ երկու ձուկով եւ հինգ նկանակով հազարաւորներ կերակրեց: Յիսուս տազնապեցաւ անոնց վիճակով եւ իր սիրոյն եւ հոգածութեան ծիրին մէջ ներարեց ընկերութեան լուսանցքի վրայ գտնուող մերժուածները, մեղաւորները, լքեալները: Իսկ մենք ինչ կոչուած ենք ընելու այս աշխարհի տառապելիներուն, տանջուածներուն, գրկուածներուն, հալածուածներուն, կարօտեալներուն:

Յիսուս՝ նոյնիսկ իր Աստուածային առաքելութեան կատարելագործումի նախօրեակին, սպասումի նկարագրութեան մէջ կ'ըսէ՝

Աւետարան Ըստ Ղուկասի 12 գլխու 50րդ համարին մէջ, «Բայց մկրտութիւն մը ունիմ մկրտուելու, եւ ինչպէս կը տազնապիմ մինչեւ կատարուի»: Քրիստոս իսկ մեր փրկութեան համար իր գերագոյն գոհողութեան պատրաստութեան նախօրեակին կ'ապրի տազնապի առհաւիրքը որպէսզի հասնի իր առաքելութեան յաջող կատարելագործումին:

Մեր կեանքի եւ ստեղծագործութեան աղբիւրի եւ հաւատքի կռուանին՝ մարդեղացած Աստուծոյ կեանքի օրինակին հետեւելու ընտրութեանն է երկրնարանք չունինք: Հաւատքի կիրարկումն է Աստուածային բարիքի եւ սիրոյ լոյսի ցոլացումը մեր շուրջ գտնուող մարդկութեան մինչեւ աշխարհի բոլոր ծագերը:

Հաւատքը ինձ չթոյլատրեր հաճոյանալ փրկութեան խոստումի պատեանին մէջ առանց ապրելու Քրիստոսի տազնապելու եւ ընդօրինակելու իր սէրը, գոհողութիւնը, հոգատարութիւնը, աշխատանքը, քրտինքը եւ նոյնիսկ անարգանքը:

Խորունկ եւ արմատացած հաւատքը գապանակն է Աստուածային սիրոյ հայելին հանդիսացող մարդկային սիրոյն եւ տազնապի որու բնական եւ արդար պտուղն է գործը:

Եկեղեցին չկրնար գաղջ մնալ: Եկեղեցին չկրնար հանդարտ մնալ:

Հարկ է տազնապել սիրելու համար:

Հարկ է տազնապել փրկելու համար:

Հարկ է տազնապել գործելու համար:

Հարկ է տազնապել կատարելագործելու համար:

Եկեղեցին՝ Քրիստոսի մարմինն է: Եկեղեցին մենք ենք, ես եւ դուն: Իր առաքելութիւնը կատարելապէս իրագործելու համար, Եկեղեցին՝ հարկ է որ տազնապի:

* Զաւէն Խանճեան Գործադիր Տնօրէնն է Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Ընկերակցութեան

Դամասկոսի մէջ Տեղի Ունեցաւ

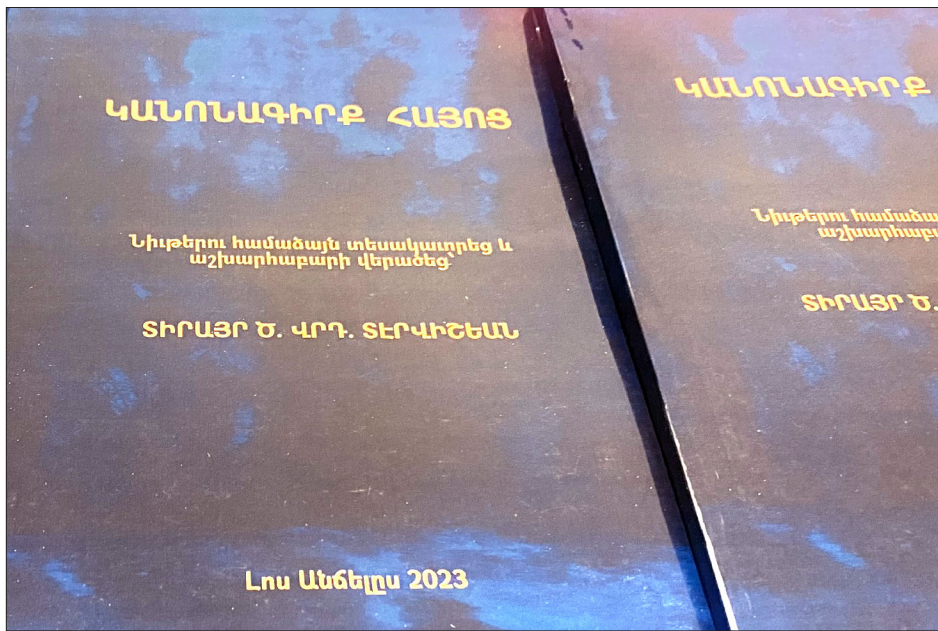
Շարունակուած էջ 6-էն

ճանին խարդաւանքը, որ կասեցուց այս բոլորը: Անոնք նահատակուեցան եւ անոնց նահատակութիւնը մեզի համար դարձաւ պարտադիր պատգամ մը, տեսիլք մը եւ այդ տեսիլքը մենք կ'ապրինք այսօր: Անոնք տեսիլք ունեցան թէ ապագային ԱՐՇԱԼՈՅՍԸ պիտի գայ կրկին, ուր պիտի ծածանի հայկական դրօշը ազատ, անկախ եւ ընկերվարական եւ Սոցիալիստական Հայաստանին մէջ: ...Քսանները կերթալին այն գիտակցութեամբ, որ հանգիստ մնալ իրենցը չէ: Բայց այն գիտակցութեամբ, որ իրենց նահատակութիւնը սկիզբը մը պիտի դնէ Հայաստանի անկախութեան հիմնաքարը դառնալու: ...Պէտք է իրենց յիշատակութիւնը կատարուի՝ համահայկական, համազգային մակարդակով եւ ներկայութեամբ: ...Հայոց պատմութեան, ազատագրութեան պատմութեան լուսանցքի մէջ դժբախտաբար մնացած են այս նահատակները, որոնք իրենց հիմնական աւանդը ունին ազատագրական պայքարի վերջին հարիւր ամեակին...»

Երկրորդ բաժինը՝ արուեստագէտ, վաստակաւոր ասմունքով եւ Արարատ թերթի խմբագիր ընկ՛հ. Անի Եփրեմեանի ասմունքի վիտէոյով յայտագիրը սկսաւ ապա ընկ՛հ. Սեւան Շահպետեան բացման խօսքով հանդէս եկաւ: Մէրի Տրդատեան օրկով «Միայն թէ մայրս» երգը նուազեց: Բոլոր շրջաններին ողջ ոյններու խօսքեր դիտուեցան: Աննալի Մանբուրեան՝ երիտասարդներուն խրատական խօսք մը կարդաց: Մէրի Տրդատեան եւ Լիւսի Սէմէրճեան «Քսան վկաներուն» բանաստեղծութիւնը կատարեցին: Խումբ մը սկառտներ երգեցին «Սարդարապատ» երգը: Անոյ Մարաշեան ապրումներով արտասանեց Յովհ. Շիրազի հայրենասիրական բանաստեղծներէն նուիրուած Արարատին: Սկառտներէն՝ ձօրձ Մարաշեան թիւթիչ ձայնով երգեց «Գաղափարակից ընկեր» երգը: ՀՄՄ-ի խումբը նուազեց՝ «Հայ որդիք» եւ «Արդեօք ովքեր են» որուն մասնակցեցան Գայլիկներն ու արծուկները: Քրիստիան Գեորգեան կարդաց «Խրատական»։ Ներկաները մասնակցեցան ազգային եւ յեղափոխական երգերուն եւ յուշատօնի վերջ գտաւ Սրբազան հօր պահպանիչով եւ կուսակցութեան «Հեռաւոր Երկիր» քայլերգով:

«Կանոնագիրք Հայոց»-ի Նոր՝ Աշխարհաբար Եւ Խմբաւորեալ Տարբերակը

Արեւմտեան թեմը հրատարակել է «Կանոնագիրք Հայոց»-ի արեւմտահայ աշխարհաբարի վերածուած եւ խմբաւորեալ տարբերակը: Հայ եկեղեցու ներքին յարաբերութիւնները, կանոնական ու ծիսական կեանքը ողջ միջնադարում կանոնաւորուել է «Կանոնագիրք Հայոց» ժողովածուի ղրոյթներով: Կանոնագիրքն ընդգրկում է հոգեւոր-եկեղեցական, ծիսական, դաւանական, բարոյախրատական, անգամ գաղափարաբանական ու տնտեսական խնդիրներին նուիրուած բազմաթիւ կանոն-յօդվածներ, որոնք ստեղծուել են տարբեր դարերում եւ ամփոփուած են առանձին կանոնախմբերում:

«Կանոնագիրք Հայոց»-ի կանոնախմբերն առաջին անգամ ի մի է հաւաքել եւ միաւորել Ս. Յովհաննէս Գ. Օձնեցի կաթողիկոսը 8-րդ դարի սկզբին: Օձնեցին նաեւ մեկնաբանում է դրա անհրաժեշտութիւնը հետեւեալ կերպ. «Քանի որ տեսնում ենք, թէ ինչպէս է շատացել անկարգութիւնը բազմաթիւ եւ դժուարին բաներում, ոչ միայն ժողովրդի, այլեւ աւելի շատ ուխտի երիտասարդների եւ եկեղեցու առաջնորդների մէջ» (Յովհաննէս Օձնեցի, Ատենաբանութիւն):

Իբրեւ իրաւական-կրօնական ժողովածու, Կանոնագիրքի կէտերը պարզաբանում են, օրինակ՝ հոգեւոր հայրերի իրաւասութիւնները, ծէսի մանրամասները, սահմանում են նաեւ պատիժներ զանցանք գործած անձանց համար: Ինչպէս օրինակ՝ մեր օրերին յատուկ «Վասն ամբարտաւանաց եւ փառասիրաց» կանոնը, որ Բարսեղ Կեսարացու հեղինակածն է, Սահմանում է. «Ամբարտաւաններն ու փառասէրները զրկուած են յաւիտեանական կեանքէն, վասնզի աւելի լաւ նկատած են այստեղի բաները, քան Աստուծոյ վերաբերեալները: Որովհետեւ ան որ իր ողջութեան չի զղար ու չապաշխարեր եւ ետ չի դառնար իր մեղքերէն, մահէն ետք այլեւս օգուտ չունի, ինչպէս եղաւ մեծահարուստին»:

Արեւմտեան թեմի հոգեւորականներից Տ. Տաճատ Ծ. Վրդ. Եարտըմեանն այս առիթով նշում է, որ Կանոնագիրքի մէջ ընդգրկուած ղրոյթները «իրենց աստուածաբանական մտածողութեամբ մեծ դեր ունեցած են: Այն կարեւորա-

գոյն աղբիւրներն պէտք է նկատել Քրիստոնէական ուղղափառ հաւատքին: Այս անկիւնէն դիտուած: Կանոնագիրքը կարեւորագոյն աղբիւրներն մէկը կը նկատուի Հայ եկեղեցուց աստուածաբանութեան: Ժողովածուն միշտ վայելած է դաւանաբանական եւ աստուածաբանական հեղինակութիւն»:

Ողջ Կանոնագիրքը գրաբարից աշխարհաբար է թարգմանել Տիրայր Ծ. Վրդ. Տէրվիշեանը (1909-1979): Անխոնջ վարդապետը տասնամեակներ շարունակ թարգմանելով անհրաժեշտ սահմանների մէջ է բերել աստուար հատորների նիւթը, ընթերցողի գործը դիւրացնելու համար կանոնները ի մի է հաւաքել առանձին բաժիններում՝ աղօթք, եկեղեցի, քահանայ, այր ու կին եւ այլն: Օրինակ՝ Աղօթք բաժնի կանոնների մէջ կարգում ենք.

«Հարց. Ժողովուրդը եկեղեցու մէջ ինչպէս պէտք է աղօթքի կենայ:

Պատասխան. Հաւատացեալները, երբ միասին կը հաւաքուին աղօթելու համար Աստուծոյ Տուներին մէջ, պէտք է ուրիշ որեւէ բան խօսին, այլ միայն աղօթք ընեն. պէտք է քրթմնջեն իրարու հետ, այլ դառնալու են դէպի արեւելք՝ ձեռքերը վեր բարձրացնելով ու խնդրելով, որ արդարանան եւ արժանի ըլլան Արքայութեան եւ այնտեղ պատրաստուած բարիքներուն»:

Կանոնագիրքը թէեւ արտացոլում է Հայց. եկեղեցու միջնադարեան յարաբերութիւնները, սակայն շատ առումներով ունի իրապէս նաեւ արդիական հնչողութիւն: Գրքի առաջաբանում այդ մասին է շեշտում Արեւմտեան թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանը, որ Կանոնագիրքի հրատարակութեան նախաձեռնողն է. «Հայր Տիրայրի գնահատելի այս աշխատութիւնը լրացուցիչ եւ խթան կը հանդիսանայ, որպէսզի հոգեւորական թէ աշխարհական մօտէն եւ առաւել դիւրութեամբ իրազեկ դառնան ու տէր կանգնին մեր կանոնագիրական աւանդութեանց եւ հոգեւոր հարուստ ժառանգութեանց»:

Հիմնարար այս աշխատութեան հրատարակութիւնը, վստահ ենք, իր օգտակարութիւնը կը բերի մասնագէտներին, հոգեւոր ու աշխարհիկ ընթերցողներին:

Անկարգութեան Դէպի Հերձուած - Գէորգ Հալլաճեան Սայթաքած Երկու Կանոններու Եպիսկոպոսի Որ լուծեալ իցէ

Որեւէ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ որ իրաւացի կարգալոյծ եղած է յայտնի յանցանքի պատճառով եւ համարձակի մօտենալ այն պաշտօնին որ իրեն վստահուած էր, այդպիսին թող բոլորովին դուրս նետուի եկեղեցիէն. ԿՂԵՄԻՍ ՄԷՍ Բ. 26:

Վասն լուծեալ քահանային
Որեւէ քահանայ եթէ աղօթքի մասնակցի ուրիշ քահանայի մը հետ որ կարգալոյծ եղած է, թող ինքն ալ կարգալոյծ ըլլայ. ԿՂԵՄԻՍ Բ. 11:

Կանոնական եկեղեցիէն Դուրս Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին իր ներքին կառույցը ունի թեմերու եւ թեմակալ եպիսկոպոսներու անխախտ դրութեամբ եւ կանոնական վաւերականութեամբ, որոնց իրաւասութեան ենթակայ կը մնան թեմերուն համար իրենցմէ ձեռնադրուած եւ կամ թեմի ծառայութեան հրաւիրուած քահանաները:

Եկեղեցուց կանոններուն համաձայն անկարգ մը ուրիշին կարգ չի կրնար տալ: Պարզապէս չունեցածը չի տրուիր: Վերջերս լսեցինք Գէորգ նախկին սարկաւազ Հալլաճեանի հակականոնական այսպէս կոչուած քահանայական ձեռնադրութեան մասին մի ոմն նախկին կարգալոյծ եպիսկոպոսի մը ձեռնամբ: Ընդհանուր եկեղեցական կանոնը, նաեւ Հայաստանեայց Եկե-

ղեցին, ունին իրենց վաղեմի կանոնագիրքերը: Մեր պարագային «Կանոնագիրք Հայոց» ստուար հաւաքածոյին առաջին խմբագրողն է եղած 8-րդ դարու մեր յայտնի Յովհանն Օձնեցի Հայրապետը:

Վաւերական քահանայ

Հայաստանեայց Առաքելական Մայր Եկեղեցին դարերու ընծացքին մնաց անաղարտ մինչեւ մեր օրերը հետզհետէ եկեղեցական ժողովներու որոշումներով ուռնացնելով «Կանոնագիրք Հայոց»ը: Մեր օրերուն հովանաւորութեամբ Երջանկայիշատակ Տ.Տ. Վազգէն Ա Կաթողիկոսի երկու ստուար հատորներ, 1964 եւ 1971 թուականներուն, լոյս տեսան Երեւանի մէջ աշխատասիրութեամբ Վազգէն Յակոբեանի Հայ Եկեղեցուց լիակատար կանոններով:

Հալլաճեան Գէորգի պարագային ո՛չ կանոնական եւ ո՛չ ալ վաւերական հիմք ունի իր կարծեցեալ ձեռնադրութիւնը: Ո՞ր թեմին կը ծառայէ եւ ո՞վ է իր թեմակալ եպիսկոպոսը որոնք այս պարագային գոյութիւն չունին, ընթացք մը որ դէպի հերձուած կ'առաջնորդէ նոյնիսկ եթէ եկեղեցուց եւ խորանի յարմարութիւններն ալ հնարաւոր դառնան: Կը զգուշացնենք հաւատացեալներ իրենց հոգեւոր կապը հաստատ պահել միայն կանոնական ու վաւերական թեմերու ենթակայ մնալով:

Ֆրանսայի Ազգային Հերոս Միսաք Մանուշեան

Շարունակուած էջ 6-էն

նացիական ոյժերուն: Մանուշեան ու կողակիցը թաղուած են Փարիզի մերձակայքը, Իվրի գերեզմանատան մէջ: Յուզիչ է այն որ մահապատիժէն վազրկեաններ առաջ, Միսաք Մանուշեան իր կնոջ գրած էր սրտախօսիկ նամակ մը. «Ինչ կրնամ գրել քեզի, իմ մօտ ամէն ինչ անորոշ է եւ միաժամանակ շատ պայծառ: Ես անդամակցած էի ազատութեան բանակին որպէս կամա-

ւոր զինուոր եւ ահաւասիկ կը մեռնիմ յաղթանակէն երկու մատ հեռու: Երջանկութիւն անոնց, որոնք պիտի ապրին մեզմէ ետք եւ պիտի վայելեն վաղուան խաղաղութեան ու ազատութեան քաղցրութիւնը»:

Միսաք Մանուշեանին յետ մահու շնորհուած է պատուոյ լէգէոնի շքանշան: Անոր եւ իր գլխաւորած խումբի անունով անուանակոչուած են փողոցներ եւ հրապարակներ՝ Փարիզի, Մարսէյի, Վալանստի ու Երեւանի մէջ:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly
 Enclosed a check for (one year)
 * \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA
 \$ 125,00 (Air Mail) for Canada.
 \$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----
 Address: -----
 City: ----- State: ----- Zip Code: -----
 Country: -----
 Tel: -----
 Email: -----

ՄԱՐԻԱ

ՄԱՐԻԱ ԹԱԻԻՔԵԱՆ (1932-2023)

Սրտի դառն կսկիծով կու գուժենք մեր սիրեցեակ քրոջ, քենիին, մօրաքրոջ եւ հարազատին՝ Մարիա Թալիքեանի մահը, որ պատահեցաւ Երեքշաբթի, 6 Յունիս, 2023, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուզարկաւորութեան եկեղեցու կարգը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի, 29 Յունիս, 2023-ին կ.ե. ժամը 2:30-ին, Forest Lawn, Covina 21300 Via Verde Road, Covina, 91724

- Սգակիրներ՝ Քոչըր՝ Տէր եւ Տիկ. Մայք եւ Սիլվիա Թալիքեան Քրոջ գաւակը՝ Տէր եւ Տիկ. Կէրի եւ ձիւլիանա Թալիքեան եւ գաւակները Քրոջ գաւակները՝ Ալէխանտրո, Սուսաննա, Մարիէլլա եւ Խուան Հալաճեաններ: Տէր եւ Տիկ. Գասպար եւ Անի Պալայեան եւ գաւակները Տիկ. Ծովիկ Փէլթէքեան եւ գաւակները Անահիտ, Լազարո եւ Կարօ Տայաններ եւ գաւակները Այրի Տիկ. Սոնա Թալիքեան Տիար Միհրան Թալիքեան Տէր եւ Տիկ. Ժանօ եւ Քիմ Թալուգճեան եւ գաւակները Տէր եւ Տիկ. Ռաֆֆի եւ Սամր Թալուգճեան եւ համայն Հայկազեան, Աֆարեան, Մատէնեան, Քիլիսեան, Սիւլեան, Էլիփէկեան եւ Պետրոսեան

30° Երթաւ Թուրքիա

Շարունակուած էջ 11-էն

Լեւջ վերադառնալ ազդու եւ շօշափելի ուժի ներկայութեամբ: Պատահականութեան արդիւնք չէ, որ երեսի վրայ լքուած ու կիսաքանդ Լիբանանի մէջ, Ուաշինկթըն կը կառուցանէ իր երկրորդ մեծագոյն դեսպանատունը (Իրաքէն ետք), 73 էջըը հողատարածքի վրայ, պատերով շրջապատուած ու մէկ միլիարդէ աւելի արժողութեամբ: Եւ դեռ երէկ, Յունիսի 10-ին էր որ Ամերիկայի պետական քարտուղար Էնթոնի Պրինքըն հեռախօսակցի վրայ շեշտը կը դնէր արաբական եւ սեւուտի արաբական սերտ գործակցութեան կարեւորութեան վրայ:

Արեւելքը - Ռուսաստանի համար կենսական նշանակութիւն ունին տարածաշրջանին մէջ իր ունեցած գոյգ խարիսխները՝ Հայաստան եւ Խրիմ: Հայաստանը մասնաւորաբար իրեն համար կարեւոր աշխարհագրական տարածք մըն է: 2020-ի Հայաստան-Ազրպէյճան պատերազմին Պաքուի տարած յաղթանակը, տարածաշրջանին վրայ մեծ ազդեցութիւն գործեց: Ան եկաւ աներկբայօրէն փաստելու որ Թուրքիան եւ Ազրպէյճանը տարածաշրջանին մէջ տէր էին մեծ ուժի եւ ազդու ներկայութեան: Ռուսը, առանձին, մանաւանդ Ուքրանիոյ մէջ իր մղած կենաց ու մահու պատերազմի պայմաններուն տակ, չէր կրնար առանց Անգարայի եւ Պաքուի, որոշել տարածաշրջանի ճակատագիրը: Մոսկովան, Հայաստանի տնտեսական եւ ռազմական դաշնակիցը ըլլալով հանդերձ, հարկ էր որ Հայաստանի եւ Արցախի հաշտոյն գիշտմանը ընէր այս երկու երկիրներուն: Օրինակ՝ Ռուսիան եւ Ազրպէյճանը համաձայնութիւն մը կնքեցին որ դէպի արեւմուտք Ռուսիոյ քարիւղի արտածումը Պաքուի կը գիշէր պայմանաւ որ

Պաքուն չէզոք դիրք բռնէր Ուքրանիոյ պատերազմին կապակցութեամբ: Այստեղ, զոյգ երկիրներու պարագային, փոխադարձ շահերու համընկնում կայ: Միւս կողմէ Թուրքիան ալ իր հաշիւները ունի: Պաքուն իր սերտ դաշնակիցն է՝ «երկու երկիր մէկ ազգ» լոզունգով: Բացի Պաքուի քարիւղէն, Թուրքիա Զանգեզուրի (Սիւնիք) եւ Նախիջեանի վրայով, Պաքուն անդին, Կեդրոնական Ասիա հասնելու փառասիրութիւնը կը փայփայէ: Փոխադարձ շահերով, առեւտրական ու ռազմական, Ռուսիան եւ Թուրքիան իրարու հետ սերտ յարաբերութեան մէջ են: Միայն Հայաստանի եւ Իրանի շահերն են որ կը համընկնին, որովհետեւ Իրանի համար կենսական նշանակութիւն ունի որ իր հիւսիսային սահմաններուն շուրջ կարեւոր փոփոխութիւններ չպատահին:

Վերոյիշեալ տուեալներու լոյսին տակ, Հայաստան անհրաժեշտ կարիքը ունի իրապաշտ, օրը օրին քաղաքականութիւն վարել: Տուեալ տկար պայմաններուն տակ, ան նուազագոյն վնասը՝ Պաքուի գիշտմանը պարագային, առաւելագոյն շահ պէտք է նկատէ: Երեւանի փողոցներուն վրայ հակառուս ոգիով ցոյցեր կատարելով մենք որեւ օգուտ չենք կրնար քաղել: Ամերիկան եւ Եւրոպան մեզի համար մեծ օգուտ չեն կրնար ապահովել: Անոնք ի վիճակի չեն Հարաւային Կովկաս ուժով միջամտել: Թող որ շահ ալ չունին:

Ատենէ մը ասդին Թուրքիան կը ցանկայ բարուք յարաբերութիւններ մշակել Հայաստանի հետ: Սահմանները բանալ եւ ազատ առեւտուր ընել: Ներկայ պայմաններուն տակ, Թուրք եւ հայ հակամարտութիւնները մեղմել, այս տագնապալի օրերուն, շահաբեր կրնայ ըլլալ: Նափոլէոն կ'ըսէ. «Նախ

Արամ Խաչատուրեանի Ծննդեան 120-Ամեակը

Շարունակուած էջ 12-էն

այնպիսի երգեր, որ բոլորը երգեն: Ու ահա երեւան ելաւ «Երեւան» երգը, որի իսկական անուանումն է «Երգ Երեւանի մասին»: Նման մի երգի պահանջ ունէր հայը, մանաւանդ այն տարիներին, երբ Խորհրդային երկիրը յաղթանակով էր պսակել Համաշխարհային պատերազմի աւարտը: Ժողովուրդն ամիջապէս սիրեց նրա «Երեւան» երգը ու սկսեց երգել ամէնուրեք: Երգի մեղեդին թռաւ երկրէ-երկիր, հասաւ արտասահման ու դարձաւ սփիւռքահայերի լաւագոյն բալասանը՝ հայրենիքի հանդէպ ունեցած կարօտի զգացումը ամոքելու համար:

«Երեւան»-ի յաջողութիւնը ոգեւորեց հեղինակին ու նա սկսեց նոր երգեր գրել:

- Համիշտակութեամբ հայկական երգեր եմ գրում ժողովրդական ոգով,- գրում է Խաչատուրեանը նամակներից մէկում,- գրում եմ «Երեւան»-ի ոգով: Խնջոյքի երգ եմ գրել հայ աղջկայ մասին:

Մէկ ուրիշ նամակում ահա թէ ինչ է գրում կոմպոզիտորը,- Երգեր եմ գրում, որոնք կէսկատակ «Փողոցային» եմ անուանում: Դրանք «Երեւան»-ի տիպի երգեր են, այսինքն գրում եմ այնպէս, որ ժողովուրդը երգի:

Իրականում, Խաչատուրեանի երգերից միայն չորսն է, որ ժողովուրդը երգում է:

Խաչատուրեանի միւս ժողովրդի կողմից սիրուած ու մշտապէս երգուող երգի անունն է «Խնջոյքի երգ» (« Խմենք ընկեր ուրախ սազով...»)- գրուած Աշոտ Գրաշիի բառերով, ինչպէս «Երեւան» երգի պարագային

Կոմպոզիտորի «Խնջոյքի երգ»-ը շատ արագ տարածուեց ժողովրդի մէջ ու երկար ժամանակ կատարուեւ էր մասնագէտ երգիչների երգացանկում:

Առերեւոյթ վալս չիշեցնող այս երգի, ինչպէս նաեւ նախորդ երգերի ժողովրդականութիւնը առաջին հերթին բացատրուեւ է նախ գրաւիչ, սիրտ շոյող յատկութեամբ, ու յետոյ, մեղեդու կառուցուածքով:

Ինչպէս հայկական ժողովրդական եւ աշուղան երգերը, Խաչատուրեանի երգերն էլ են կառուցուած դասական երգերին բնորոշ

A,B սկզբունքով, այսինքն՝ քառեակ, յետոյ կրկներգ: Սովորաբար, երգահանը երգի կրկներգում է արտայայտում հիմնական ստեղծութիւնը: Այդ է պատճառը, որ ունկնդրի չիշողութեան մէջ երգի երկրորդ մասը՝ կրկներգն աւելի արագ է սպաւորուում նրա ուղեղում:

Արամ Խաչատուրեանը մէկ երգ եւս ունի Աշոտ Գրաշիի խօսքերով: Երգի անուանումն է՝ «Երգ աղջկայ մասին»: Երգը կատարել է օպերային երգիչ Սերգէյ Գալստեանը: Կոմպոզիտորն ունի նաեւ մէկ «Օրօրոցային երգ»՝ մանուկների համար:

1963 թուականի Յունիսի 3-ին Երեւանում մեծ շուքով նշուեց Արամ Խաչատուրեանի ծննդեան 60-ամեակը: Այդ կապակցութեամբ մամուլում ծաւալուն մի յօդուածով հասարակութեանը ներկայացաւ իմ պրոֆեսոր, Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նուագախմբի վարչապետ դիրիժոր, վաստակաշատ երաժիշտ Միքայէլ Մալունցեանը: Ահա թէ ինչ է գրում նա Խաչատուրեանի երգարուեստի մասին.

- Արամ Խաչատուրեանի երգերը միշտ սոգորուած են խորը գաղափարայնութեամբ, կատարեալ են գեղարուեստական ձեւի եւ վարպետութեան իմաստով:

Իր ողջ ստեղծագործական կեանքում Արամ Խաչատուրեանը իրեն աւելի ազատ, անկաշկանդ էր գրում նուագախմբային ժանրում, ուստի պատահական չէ, որ աշխարհը նրան գիտի, ճանաչում է որպէս քսաներորդ դարի գործիքային-նուագախմբային ժանրի հակառակորդ մէկը:

Հայ ժողովուրդը միշտ էլ հպարտութեամբ եւ երախտագիտութեամբ է չիշում Արամ Խաչատուրեանի անունը, իսկ ինքը գիտէր թէ ինչ արժէք ունի իր ժողովրդի համար ու դրա համար էլ գրում էր

- Ժողովուրդը ինձ չի մոռանայ, ես շատ շնորհակալ եմ եմ ժողովրդից՝ իմ նկատմամբ դրսեւորած վերաբերմունքի համար: Խոնարհուեւ եմ նրա առաջ եւ ինձ պարտական եմ համարում: Ես դեռ պէտք է շատ գրեմ եւ լաւ գրեմ, որպէսզի վաստակեմ այն, ինչ իմ ժողովուրդն է պարգեւում:

Յաջորդել՝ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

յանձնառու կ'ըլլանք յետոյ կը տեսնենք թէ ի՞նչ կը պատահի»:

Եզրակացնելու համար թէ դէպի ուր կրնայ հասնիլ Թուրքիան, աչքի առաջ պէտք է ունենալ այն իրողութիւնը, թէ ներկայիս երկիրը բեւեռացած վիճակ մը ունի: Երկու իրարմէ բոլորովին յակոտն-

եայ եւ գրէթէ հաւասար թեւերով: Իրարու միացումը միակ բարուք էլքն է: Գրեթէ անկարելի: Բայց նման փորձ մը խիստ անհրաժեշտ է:

Եւ դէպի ուր կ'ընթանայ Թուրքիան, ժամանակն է որ ցոյց պիտի տայ:

ԿԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ԸԱՍԱՐ) 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104 ՄԱՆՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԸՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

Եւրո-2024. Հայաստանի Հաւաքականը Յաղթեց Ուելզին Եւ Լատվիային

Եւրո-2024-ի ընտրական մրցաշարի երրորդ եւ չորրորդ հանգրուաններուն Հայաստանի ֆուտբոլի հաւաքականը նախ Քարտիֆի մէջ մրցեցաւ Ուելսի հաւաքականի հետ եւ ապա Երեւանի մէջ Կալէսի (Ուելզի) հետ, երկու խաղերն ալ աւարտելով յաղթանակով:

Ուելզի հետ խաղին Ու.Քրանաջի Ալեքսանդր Պետրակովի գլխավորած խումբը յաղթանակ արձանագրեց 4:2 արդիւնքով:

Հայաստանի խումբէն երկու քական կող նշանակեցին գերմանական Պորուսիա «Մոնշենկլատպախի» խաղացող Հրանտ-Լէոն Ռանսուր եւ ամերիկեան Քորոմպուս «Քրուսի» կիսապաշտպան Լուկաս Սելարաեանը:

Եւրո-2024-ի ընտրական մրցաշարի չորրորդ հանգրուանին Հայաստանի ազգային հաւաքականը Երեւանի Վազգէն Սարգսեանի անուան «Հանրապետական» մարզադաշտին վրայ ընդունեց Լատվիայի հաւաքականին եւ առաւելութեան հասաւ 2:1 արդիւնքով:

35-րդ վայրկեանին հրաշալի հարուածով խաղի հաշիւը բացաւ Մոսկուայի «Լոկոմոտիվի» պաշտպան Նաիր Տիկնիզեանը:

67-րդ վայրկեանին հաւասարութիւնը վերականգնեց լատվիական ՌՖՄ-ի յարձակող Ռոբերտ Սավանիեկսը, որու հարուածէն յետոյ գնդակի ուղղութիւնը շեղեց Երեւանի ԲԿՄԱ-ի պաշտպան Ստյոպա Մկրտչեանը:

89-րդ վայրկեանին Լատվիայի հաւաքականի խաղցողը ձեռքով խաղցաւ սեփական տուգանային հրապարակին մէջ: 11-մեթրանոցով յաղթանակի կողմ նշանակեց Պրատիսլաւայի «Սլովանի» յարձակող Տիգրան Բարսեղեանը:

Ը խումբին մէջ Հայաստանի հաւաքականը 3 խաղէն յետոյ 6 կէտով հաւասարեցաւ առաջատար Թուրքիային: Լատվիան երրորդ պարտութիւնը կրեց եւ վերջինն է:

UFC Vegas 75. Արման Ծառուկեանի Եւ Արմէն Պետրոսեանի Յաղթանակները

Արման Ծառուկեանն ու Արմէն Պետրոսեանը յաղթանակով աւարտեցին իրենց մենամարտերը ԱՄՆ-ի Լաս Վեկաս քաղաքին մէջ տեղի ունեցած խառը մենամարտերու UFC Vegas 75 մրցաշարին:

Թեթեւ ծանրութեան մէջ Արման Ծառուկեանը երրորդ ռաունտին թեքնիք նոկաութով յաղթեց պրագիլցի ժոակիմ Սիլվային:

Կիսաթեթեւ կարգին Արմէն Պետրոսեանը մրցավարներու միաձայն որոշմամբ պարտութեան մատնեց անգլիացի Քրիստիան Լերոյ Տանքընին:

Արման Ծառուկեանը եւ Արմէն Պետրոսեանը այս մրցաշարին մասնակցեցան Հայաստանի դրօշով:

Պատանեկան ԵԱ. Հայաստանը Նուաճեց 5 Մետալ

Հայաստանի հաւաքականը 5 մետալ նուաճեց Ալպանիոյ մէջ կատարուող ազատ ոճի ըմբշամարտի Եւրոպայի պատանեկան առաջնութեան երկրորդ օրը:

Արծաթէ մետալակիրներ դարձան Արման Յարութիւնեանը (48 քկ), Սամուէլ Գէորգեանը (55 քկ), Ռազմիկ Եփրեմեանը (80 քկ) եւ Հենրիկ Հայկեանը (110 քկ), պրոնզէ մետալ նուաճեց Վլադիմիր Ազարեանը (65 քկ), կը հաղորդէ ՀԸՖ-ի մամուլի ծառայութիւնը:

Սպանիան Նուաճեց Ազգերու Լիգայի Գաւաթը

Ֆուտբոլի Սպանիոյ հաւաքականը նուաճեց Ազգերու Լիգայի գաւաթը՝ եզրափակիչին առաւելութեան հասնելով Խորուաթիայի հաւաքականի նկատմամբ:

Հոլանտայի Ռոթթերտամ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած եզրափակիչի հիմնական եւ լրացուցիչ ժամանակը աւարտեցաւ հաւասար՝ 0:0:

Յետխաղային 11-մեթրանոցները աւելի յաջող կատարեցին սպանացիները՝ 5:4:

2012-ին Եւրոպայի ախոյեան դառնալէ յետոյ սպանացիները առաջին տիտղոսը նուաճեցին:

Հայաստանի Խումբը Երկրորդ Խաղին Ալ Պարտուեցաւ Ֆրանսիացիներէն

Լուս Անճելուսի մէջ ուսումնամարզական հաւաք կատարող պասթեթբոլի Հայաստանի ազգային հաւաքականը երկրորդ ընկերական խաղին մրցեցաւ Ֆրանսայի հաւաքականի հետ, որ դարձեալ առաւելութեան հասաւ՝ 98:83 արդիւնքով:

Խումբերու առաջին ընկերական խաղին Հայաստանի հաւաքականը պարտութիւն կրած էր 74:107 արդիւնքով:

Ֆրանսան Եւրոպայի փոխախոյեանն է, Հայաստանը՝ ՖԻԲԱ Եւրոպայի փոքր երկիրներու 2022 առաջնութեան յաղթողը:

Երկու խաղերն ալ տեղի ունեցան Նորթթրիփի համալսարանի մարզադաշտին վրայ:

Կրիզման. Դժուար Եր Ընդունիլ Ֆրանսայի Հաւաքականի Խմբապետի թեկապը Սփապէին Տալու Որոշումը

Ֆրանսայի հաւաքականի եւ Մատրիտի «Աթլետիք ոյի» յարձակող Անթուան Կրիզմանը պատմած է, որ հեշտ չէ ընդունած ազգային խումբի գլխավոր մարզիչ Տիտիէ Տեշամի որոշումը խմբապետի թեկապը իրեն չվստահելու վերաբերեալ: Ֆրանսայի հաւաքականի աւագ դարձած է Փարիզի ՊՍժ-ի 24-ամեայ յարձակող Կրիզման Մփապէն:

«Դժուար էր ընդունիլ այդ որոշումը: Ես 32 տարեկան եմ ու թէեւ դեռ կը խաղամ, բայց գիտեմ, որ կը մօտենամ ասպարէզիս աւարտին: Բարդ էր մարտել այդ որոշումը մէկ, երկու օր: Բայց հիմա ես ամբողջովին կ'աջակցիմ մեր աւագին՝ Կրիզմանին», - ըսած է Կրիզմանի խօսքը կը մէջբերէ Telefoot-ը:

Մփապէն աւագ դարձած էր, երբ 2022թ. աշխարհի առաջնութենէն յետոյ:

Զինետին Զիտանը Խոստացած Է Վերսկսիլ Մարզչական Ասպարէզը

Մատրիտի «Ռեալի» նախկին գլխավոր մարզիչ, նշանաւոր ֆրանսացի ֆուտբոլիստ Զինետին Զիտան խոստացած է վերսկսել մարզչական ասպարէզը:

50-ամեայ մասնագէտը Արքայական ակումբը գլխավորած է 2016-2018, 2019-2021 թուականներուն:

«Ռեալը» Զիտանի գլխավորութեամբ դարձած է Սպանիոյ կրկնակի ախոյեան, Ախոյեաններու Լիգայի եռակի գաւաթակիր: